

GEREGISTREERD OF NIET?

Een zoektocht
naar Midden- en
Oost-Europese
kinderen in Den
Haag

Geregistreerd of niet?

Een zoektocht naar Midden- en Oost-Europese kinderen in Den Haag

Onderzoeksrapport Jeugdbondsman Den Haag naar niet-geregistreerde
Midden- en Oost-Europese kinderen in Den Haag

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Doelstelling en Onderzoeksvragen	4
Samenvatting	5
Het onderzoek & bevindingen	7
Conclusies & aanbevelingen	15
Literatuur	19
Bijlagen	22

Voorwoord

Als Jeugdbudisman Den Haag heb ik van diverse kanten signalen ontvangen dat er een aanzienlijke groep niet-geregistreerde kinderen van Midden- en Oost-Europese afkomst in de stad zou zijn. Deze kinderen zouden niet naar school gaan en ‘onder de radar’ van gemeente en hulpverleners blijven. De kinderen zouden hierdoor ernstig geschaad worden in hun ontwikkeling. Ook wethouder Rabin Baldewsingh (SWWS) en (nationale) Kinderombudsman Marc Dullaert hebben zich met een soortgelijk signaal tot mij gewend. Ik heb dan ook een onderzoek naar dit onderwerp gestart en maak hiermee gebruik van mijn bevoegdheid om op eigen initiatief onderzoek te doen. Het doel van dit onderzoek is na te gaan of een dergelijke groep kinderen in Den Haag daadwerkelijk bestaat en hoe groot deze groep is. Daarnaast heeft de wethouder gevraagd of ik aanbevelingen aan het Haagse stadsbestuur kan formuleren hoe het beste voorkomen kan worden dat deze kinderen in de problemen komen.

Er is de laatste jaren al veel onderzoek gedaan naar de positie van Midden- en Oost-Europeanen in Nederland. Deze onderzoeken (van onder andere het Sociaal Cultureel Planbureau¹) doen uitgebreid verslag van de problematiek waarmee deze groep te maken heeft. Echter een van de grootste beperkingen waar onderzoekers tegenaan lopen, is dat de beschikbare informatie zich beperkt tot de Midden- en Oost-Europeanen die geregistreerd zijn bij de gemeenten. Daarbij komt nog dat er een groep geregistreerden is waarover, door regelmatige (en niet gemelde) verhuizingen, de kennis beperkt is. Hoe omvangrijk deze laatste groep is, staat niet vast.

In meerdere onderzoeken wordt gesproken over het bestaan van een groep niet-geregistreerde kinderen en werden hierover zorgen geuit. Uit de beperkte kennis over de niet-geregistreerden blijkt dat juist de meest kwetsbaren zich binnen deze groep bevinden. Er wordt dan ook in al deze onderzoeken benadrukt dat onderzoek naar deze ‘onzichtbare’ groep noodzakelijk is.

Bert van Alphen

Jeugdbudisman Den Haag

Juni 2016

¹ Vogels, Gijsberts en Den Draak, *Poolse Bulgaarse en Roemeense kinderen in Nederland. Een verkenning van hun leefsituatie*. Sociaal en Cultureel Planbureau, september 2014.

Doelstelling

Het doel van het onderzoek is te verifiëren of er niet-geregistreerde kinderen van Midden- en Oost-Europese afkomst in Den Haag zijn en, indien aanwezig, hoe groot deze groep is en wat voor gevolgen dat heeft voor de ontwikkeling van de kinderen. Aan de hand van de bevindingen zullen aanbevelingen aan het Haagse stadsbestuur gedaan worden.

Onderzoeksvragen

1. Zijn er niet-geregistreerde kinderen in Den Haag (en zo ja, hoe groot is deze groep)?
2. Wat zijn de oorzaken en/of de beweegredenen van het niet-registreren?
3. Worden de kinderen in hun ontwikkeling geschaad door het niet-geregistreerd zijn?
4. Staat een wantrouwende houding ten opzichte van de overheid registratie in de weg?

Samenvatting

Tijdens het onderzoek hebben we de signalen over niet-geregistreerde Midden- en Oost-Europese kinderen niet of nauwelijks kunnen bevestigen. Zo goed als alle geraadpleegde bronnen verklaren dat ze de signalen over het bestaan van een aanzienlijke groep niet-geregistreerde MOE-lander kinderen niet herkennen. Het bestaan van problemen omtrent de registratie van MOE-landers werd wel erkend, maar er werd benadrukt dat dit wat betreft gezinnen met kinderen incidenteel voorkomt. Vooral hulporganisaties die zich specifiek op Midden- en Oost-Europeanen richten, gaven aan dat ze de signalen over het bestaan van een grote groep niet-geregistreerde kinderen niet herkenden. Volgens deze organisaties komt dit slechts incidenteel voor en niet vaker dan bij andere bevolkingsgroepen. Naar ervaring van hulporganisaties komt het ‘niet-geregistreerd zijn’ vrijwel alleen voor bij volwassen migranten die zonder kinderen in Nederland zijn. Zij benadrukken daarnaast dat wanneer men zich niet heeft laten registreren, dit meestal niet een ‘bewuste keuze’ is. Men registreert zich niet, uit onwetendheid of men ziet er het nut niet in. Dit is zeker het geval wanneer de verwachting is dat het verblijf van korte duur zal zijn. Zodra men op de hoogte is van het belang van registreren komt het niet-registreren volgens de hulpinstanties niet of nauwelijks voor. Het merendeel van de kinderen van Midden- en Oost-Europese afkomst gaan in Nederland naar school. Als er op het moment van naar school gaan nog geen registratie heeft plaatsgevonden, gebeurt dit direct na aanmelding.

Bij enkele bronnen kregen we de signalen rondom registratie van kinderen wel bevestigd, maar niet betreffende de doelgroep ‘MOE-lander kinderen’. Het beeld van deze bronnen is dat niet-registreren wel voorkomt bij gezinnen met een Roma-achtergrond.²

De meest zorgwekkende signalen die we daarbij hebben ontvangen, gaan over uitbuiting van kinderen (met een Roma-achtergrond). Volgens een aantal bronnen is er sprake van internationale netwerken waarin kinderen worden gebruikt voor criminele activiteiten en in prostitutie. Het internationale karakter van deze netwerken maakt het bestrijden van deze praktijken bijzonder moeilijk.

² Het gebruik van de term ‘Roma’ (en/of ‘Sinti’) kan gevoelig liggen en er is geen consensus over wie er precies onder de noemer ‘Roma’ of ‘Sinti’ valt. Het is belangrijk te benadrukken dat ‘de Roma’ niet als een homogene groep gezien kan worden (en dat de genoemde problematiek niet onder de hele ‘groep’ voorkomt). In dit onderzoek zal de term ‘Roma’ worden gehanteerd als verzamelnaam voor deze diverse groep. Overigens benadrukten de respondenten dat de problematiek rond de Roma aparte aandacht behoeft, hetgeen aansluit bij de bevindingen uit recente rapporten over dit onderwerp.

'Bekende' problematiek bij nieuwkomers uit Midden- en Oost-Europa

Onze bevindingen bevestigen eerdere onderzoeken naar de situatie van Midden- en Oost-Europese nieuwkomers in Nederland. Vrijwel elke respondent heeft aangegeven dat problemen van een andere aard dan registratie veel groter en acuter zijn. Deze problemen hebben veelal te maken met huisvesting en met het aarden in de nieuwe samenleving. Aanbevelingen als het zelfredzamer maken van de doelgroep voeren in de eerdere onderzoeken de boventoon. Veel respondenten gaven aan de indruk te hebben dat er te weinig met eerdere aanbevelingen is gedaan en dat bovengenoemde 'bekende' problematiek zelfs groter lijkt te worden door recente bezuinigingen. Opvallend, of misschien juist niet, is verder dat datgene waar de Midden- en Oost-Europese nieuwkomers tegenaan lopen nagenoeg dezelfde zijn als waar eerdere nieuwkomers, zoals Turken en Marokkanen, tegenaan liepen. Dit soort problematiek is volgens de respondenten het beste te omschrijven als 'nieuwkomer problematiek' en is dus vooral 'situatie afhankelijk', niet 'doelgroep afhankelijk'.

Conclusie

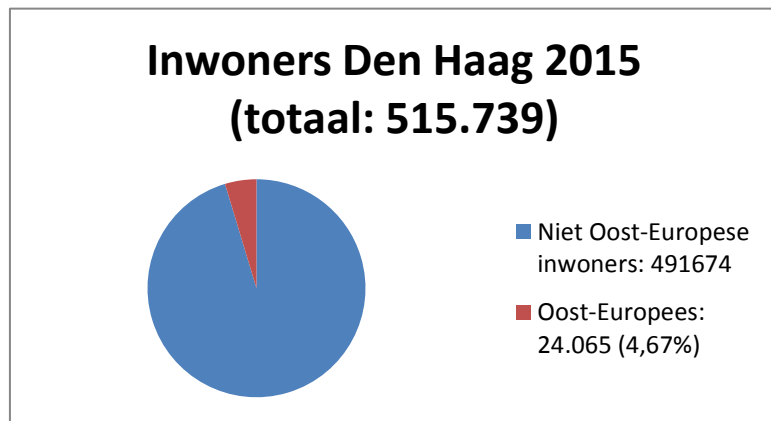
Er lijkt geen sprake te zijn van het niet-registreren van Midden- en Oost-Europese kinderen.

Het onderzoek & de bevindingen

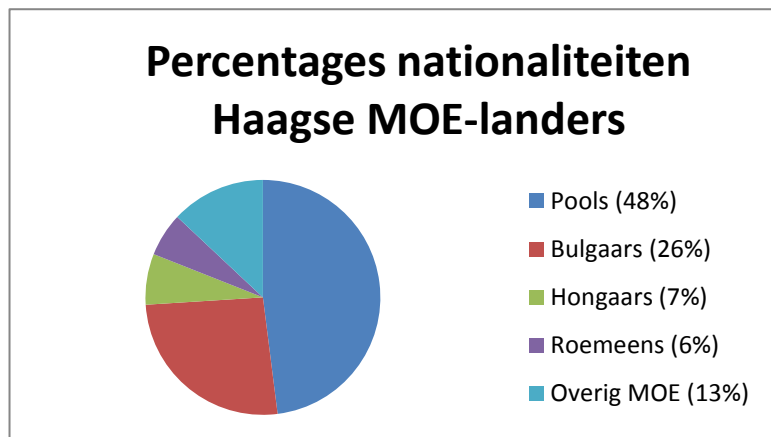
Opzet & methodiek

Om vast te stellen of er daadwerkelijk een groep (niet-geregistreerde) kinderen van Midden- of Oost-Europese afkomst in Den Haag aanwezig is, hoe groot deze groep is en van welke landen afkomstig, zijn we eerst nagegaan uit hoeveel geregistreerde inwoners de Haagse MOE-landers bestaat.

Tot Midden- en Oost-Europa (ook wel bekend als de ‘MOE-landen’³) worden over het algemeen Polen, Bulgarije, Roemenië, Hongarije, Slovenië, Tsjechië, Slowakije, Estland, Letland en Litouwen gerekend, alle EU-lidstaat. In sommige onderzoeken worden meer landen tot deze categorie gerekend (waaronder ook niet EU-landen) zoals Kroatië, Bosnië en Herzegovina, Servië, Kosovo, Montenegro, Albanië, Macedonië, Oekraïne, Wit-Rusland en Rusland. In dit onderzoek wordt de meest brede interpretatie van de ‘MOE-landen’ gehanteerd. In Den Haag zijn in het BRP⁴ (Basisregistratie Personen) 24.065 ‘Oost-Europeanen’ geregistreerd (4,7% van de Haagse bevolking),

Bron: DHIC/DPZ

Bron: Den Haag/DPZ/Bewerking DSO/PSO

³ Bij de term ‘MOE-lander’ wordt door meerdere respondenten in dit onderzoek de waarschuwing gegeven dat dit de suggestie wekt dat er geen (culturele) verschillen zouden zijn tussen de vele nationaliteiten en culturen in de MOE-landen. Dit is uiteraard niet het geval. Het in één adem noemen van bijvoorbeeld Polen, Bulgaren en Roemenen wordt zelfs als te generaliserend ervaren. Echter, de problematiek die in dit onderzoek wordt besproken komt onder de ‘gehele doelgroep’ voor.

⁴ Voorheen Gemeentelijke Basisadministratie persoonsgegevens (GBA).

waarvan er 5.380 tussen de 0 en 19 jaar oud zijn.⁵

Vervolgens hebben we de definitie van ‘geregistreerd zijn’ vastgesteld. Onder ‘geregistreerd zijn’ wordt ingeschreven in het BRP of in het RNI (Register Niet-Ingezetenen) verstaan. Dit onderzoek richt zich op kinderen die buiten deze groep ‘geregistreerden’ vallen. Onder ‘niet-geregistreerd’ wordt dan verstaan dat een kind niet staat ingeschreven. De uitdaging ligt dan ook in het zoeken naar kinderen die niet geregistreerd zijn. Als ze niet-geregistreerd zijn wil dat niet zeggen dat ze niet bestaan.

Om dit vraagstuk goed te kunnen beantwoorden zijn we begonnen met het verifiëren van de signalen die door ‘de mensen in het veld’ en professionals zijn geuit.

De ‘mensen in het veld’ zijn (vaak als vrijwilliger) werkzaam bij hulporganisaties in Den Haag, zoals Stichting Den Haag & Midden-Europa (Stichting IDHEM), het Informatiecentrum voor Bulgaren en Roemenen Den Haag (IBR) en Stichting Multicultureel Platform Vrede & Veiligheid (MPVV). De ‘professionals’ zijn van gemeentelijke instanties en (zorg)instellingen, zoals het Centrum Jeugd en Gezin (CJG), de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD), Jeugdbescherming West en de politie. Er is ook contact geweest met zorginstelling Jong Florence en welzijnsorganisatie Stichting Mooi. We hebben gesproken met de R.K. basisschool Onze Wereld, R.K. basisschool de Regenboog en R.K. basisschool Jeroen. Van de scholen voor voortgezet onderwijs hebben we gesproken met het Diamantcollege, de Johan de Witt Scholengroep en het Edith Stein College.

We hebben ons op deze instanties en organisaties gericht omdat ze naar ons idee het dichtst bij de doelgroep van niet-geregistreerden zouden staan. Met name de hulporganisaties, opgericht door de doelgroep zelf, zijn een eerste aanspreekpunt voor mensen uit de doelgroep. Daarnaast achtten we het onderwijs een belangrijke ‘vindplaats’. Uit eerdere onderzoeken kwam naar voren dat er niet-geregistreerde kinderen op Haagse scholen zaten.⁶

Vrijwel alle instanties en personen hebben we aangeschreven. Het is over het algemeen alleen tot een gesprek gekomen bij die instanties die aangaven de signalen te herkennen of op een

⁵ Bron: Gemeente Den Haag (2015). In deze statistieken worden de volgende landen tot ‘Oost-Europees’ gerekend: Polen, Bulgarije, Roemenië, Tsjechië, Slowakije, Slovenië, Bosnië en Herzegovina, Hongarije, Montenegro, Estland, Letland en Litouwen.

Van de ‘Haagse’ Midden- en Oost-Europeanen is de overgrote meerderheid van Poolse afkomst. Andere grote groepen zijn onder andere Bulgaren, Hongaren en Roemenen.

⁶ Romijn en Kamerling, *Monitor EU-arbeidsmigranten, 2013. Kwantitatieve weergave van EU-*

arbeidsmigranten in Den Haag, Gemeente Den Haag, Onderzoek Strategie & Projecten (Den Haag 2014).

andere wijze een bijdrage dachten te kunnen leveren. Met name professionals van de GGD en de CJG's gaven aan zich niet in de signalen over het niet-geregistreerd zijn van kinderen te herkennen, maar waren wel bereid tot een gesprek.

De belangrijkste vraag die we stelden was "herkent u de signalen over het bestaan van een groep niet-geregistreerde Midden- en Oost-Europese kinderen?" Met een vervolgvraag hebben we geprobeerd te achterhalen of de instanties weten waarom men zich niet wil (laten) registreren. Mochten de geraadpleegde instanties de signalen herkennen en dus te maken hebben met niet-geregistreerde kinderen en families, dan was de bedoeling om met deze families in contact te komen. Hierdoor zouden we van de doelgroep zelf kunnen horen waarom men zich niet registreert en tegen wat voor problemen men dan aanloopt.

We hebben ervoor gekozen met de aangeschreven instanties een gesprek aan te gaan, en niet om een schriftelijke vragenlijst in te laten vullen en op te sturen. Een schriftelijke vragenronde beperkt zich te zeer tot een aantal algemeenheden en geeft weinig mogelijkheid tot 'doorvragen'. Bovendien weten we dat een vragenlijst vaak 'terzijde wordt gelegd' vanwege tijdgebrek en dat daardoor de opbrengst beperkt zou zijn.

Bevindingen

Vrijwel elke instantie die we hebben aangeschreven was bereid ons te woord te staan. Bij de GGD Haaglanden en de politie kwam het contact wat moeizaam tot stand, maar uiteindelijk hebben we ook hier met professionals kunnen spreken. De meeste eerste reacties op het onderzoek waren positief. Er werd door veel respondenten wel met enige verbazing gereageerd op wéér een onderzoek naar problemen rondom Midden- en Oost-Europeanen. Naar ervaring van sommigen was er recent al veel onderzoek naar dit onderwerp gedaan en te weinig met de resultaten. Daarnaast hadden enkele respondenten het gevoel dat "*er vaak stigmatiserend wordt gedacht over Midden- en Oost-Europeanen*". *Het ontbreekt aan positieve berichtgeving.*"⁷ Deze 'kritische reacties' hebben we als een duidelijk signaal opgevat en willen deze dan ook nadrukkelijk onder de aandacht brengen.

Bijna elke instantie gaf aan de signalen over niet-geregistreerde Midden- en Oost-Europese kinderen niet te herkennen. Niet-registreren komt weliswaar voor, maar lijkt zich te beperken tot alleenstaanden of ouders van wie kinderen in het land van herkomst zijn achtergebleven en

⁷ Gesprek met Haagse school voortgezet onderwijs.

die niet de intentie hebben zich hier voor langere termijn te vestigen. Met name hulpinstanties gaven aan dat wanneer een gezin zich hier voor langere termijn vestigt, men zich altijd inschrijft bij de gemeente. Het komt wel voor dat men niet weet hoe men zich moet inschrijven (of niet van de verplichting hiertoe afweet).⁸ Zo gaven hulpinstanties aan dat de kinderen van Midden- en Oost-Europese nieuwkomers altijd door de ouders naar school worden ‘gestuurd’.⁹ Het komt voor dat een kind nog niet is ingeschreven bij de gemeente maar wél bij een school wordt aangemeld. Dit is dan wel het moment waarop het proces van registratie start, aangezien de school de gezinnen altijd dringend adviseert zich bij de gemeente in te schrijven. De scholen hebben voor de bekostiging namelijk een BSN van de kinderen nodig. Enkele scholen gaven aan een klein aantal niet-geregistreerde kinderen op school te hebben, maar dit komt slechts incidenteel voor en wordt over het algemeen oogluikend toegelaten vanwege een tijdelijk verblijf in Den Haag van het gezin. Wanneer deze situatie zich voordoet is dit volgens de respondenten zelden tot nooit een ‘bewuste keuze’ van de ouders, maar vaak het gevolg van onwetendheid.

Een van de respondenten (werkzaam bij een basisschool) zei hierover:

“Het is logisch is dat je je niet registreert wanneer je hier net nieuw binnenkomt en ‘heg noch steg kent’. Het is onrealistisch te verwachten dat iedereen onmiddellijk de weg weet, alle regels en gebruiken kent en weet wat er van je verwacht wordt wanneer je op een nieuwe plek aankomt en je de taal niet spreekt.”¹⁰

Het komt ook voor dat ouders zich uit wantrouwen jegens de overheid niet willen registreren. Deze groep kan volgens de meeste respondenten uiteindelijk vrijwel altijd overtuigd worden van het belang zich in te schrijven bij de gemeente. Ook komt het voor dat ouders hun kinderen niet op de leerplichtige leeftijd (vijf jaar) naar school brengen, omdat in het land van herkomst de leerplicht pas op zes- of zevenjarige leeftijd van toepassing is.

In alle gevallen geven de respondenten aan dat het naar hun idee niet tot nauwelijks voorkomt dat een kind nergens geregistreerd staat en er daardoor dus geen zicht op is. Als kinderen niet naar school gaan, betreft het een incidenteel geval. Een belangrijke oorzaak daarbij ligt vaak in de onzekerheid over de duur van het verblijf. Wanneer het de intentie is van ouders om

⁸ Daarnaast is het zo dat men lang niet altijd een directe noodzaak en daarmee motivatie voelt om zich in te schrijven. Wanneer men bijvoorbeeld een Burgerservicenummer (BSN) heeft verkregen door middel van een inschrijving in het RNI, kan dit in gebruik blijven ook als het niet tot een registratie in het BRP is gekomen.

⁹ Gesprek met hulporganisatie.

¹⁰ Gesprek met basisschool.

slechts een korte periode te blijven is er geen belang de kinderen bij de gemeente in te schrijven, laat staan hen naar school te laten gaan.

De duur van het verblijf speelt volgens veel respondenten een cruciale rol in het wel of niet registreren. Het komt regelmatig voor dat men de intentie heeft hier maar voor korte tijd te verblijven: ‘even snel wat verdienen’. Elke keer wordt zo’n ‘korte tijd’ verlengd met een tweede korte periode, en een derde. Het komt regelmatig voor dat pas op een veel later moment wordt besloten voor een langere periode te blijven, waardoor registratie bij de gemeente pas dan in orde wordt gemaakt.

Gesprekken met doelgroep zelf

Aangezien we de signalen over niet-geregistreerde Midden en Oost-Europese kinderen niet bevestigd hebben gekregen bij de geraadpleegde bronnen, hebben we geen contact kunnen maken met niet-geregistreerde gezinnen uit de doelgroep zelf. Wel is er gesproken met twee gezinnen, met een echtpaar en met twee jongeren uit de doelgroep die wel geregistreerd zijn. Het ging dan wel over gerelateerde problematiek.

Registratie niet up-to-date

Het consultatiebureau (Jong Florence) heeft aangegeven dat het voorkomt dat de inschrijving van gezinnen met een Midden- of Oost-Europese achtergrond niet meer actueel is. Als een gezin niet reageert op een bericht van het consultatiebureau om langs te komen, wordt ‘Vangnet’ ingeschakeld. ‘Vangnet’ is een ‘opsporingsteam’ van Jong Florence dat aan de hand van een dergelijke melding naar het betreffende gezin op zoek gaat. ‘Vangnet’ controleert de BRP registratie van het gezin, zoekt eventuele familie en doet zo nodig navraag bij bureaus op het laatst bekende adres. ‘Vangnet’ geeft aan dat op een enkel geval na, alle gezinnen uiteindelijk weer gevonden worden. In 2015 waren er 1995 Midden- en Oost-Europeanen ‘in zorg’ bij consultatiebureaus in Den Haag. ‘Vangnet’ heeft in dat jaar in totaal 556 meldingen gehad van ‘verdwenen’ gezinnen waarvan er 96 van Midden- of Oost-Europese afkomst waren.¹¹ Van deze 556 gezinnen zijn er in 2015 551 ‘gevonden’ door ‘Vangnet’. De reden van ‘verdwijning’ is vaak dat het gezin simpelweg de verhuizing niet heeft doorgegeven aan de gemeente.

Er is volgens Jong Florence in sommige gevallen sprake van een incorrecte of niet-actuele registratie in het BRP.

¹¹ ‘Vangnet’ heeft geen gegevens over het aantal kinderen dat bij deze meldingen gemoeid was. Het gaat hier dus om minstens 556 kinderen over 2015.

Samenvattend

Aan de hand van onze bevindingen is met een grote mate van zekerheid te zeggen dat het bestaan van een grote groep niet-geregistreerde Midden- en Oost-Europese kinderen in Den Haag erg onwaarschijnlijk is. Incidentele gevallen zijn nooit uit te sluiten. Daarnaast is het niet-geregistreerd zijn bij deze incidentele gevallen vaak ook nog van tijdelijke aard.

Extra bevindingen

Bij het voeren van de gesprekken met de respondenten is vaak nog een aantal gerelateerde onderwerpen ter sprake gekomen, dat naar hun idee extra aandacht vraagt. Het betreft de volgende drie onderwerpen.

1. 'Nieuwkomerproblematiek'

a) Onbekendheid met regelgeving en gebruiken

De (Midden- en Oost-Europese) nieuwkomers zijn direct na aankomst erg kwetsbaar vanwege de beperkte beheersing van de Nederlandse taal. Men weet bij aankomst vaak niet dat, en waar, men zich moet inschrijven, waar naar huisvesting gezocht kan worden en wat gebruikelijke prijzen zijn. Men wendt zich tot websites in de eigen taal waarop veel huisjesmelkers, malafide makelaars en andere fraudeurs actief zijn.

In een gesprek met een Pools gezin verwoordde de tolk deze problemen als volgt:

“De mensen zijn kwetsbaar bij aankomst. Ze spreken de taal niet, weten niets van de wetten, regels en gebruiken in Nederland en zoeken dus hulp bij Pools-sprekenden en zijn volledig te goeder trouw: men weet niet beter.”¹²

b) 'Hechtingsproblematiek' bij jongeren

Bij jongeren is er veelal sprake van 'hechtingsproblematiek'. De jongeren moeten in een onbekend land waarvan ze de taal niet beheersen zien te aarden. Vooral jongeren in de middelbare schoolleeftijd overkomt dit vaak.

2. Kinderen met een Roma-achtergrond

Bij enkele bronnen hebben we de signalen over het bestaan van niet-geregistreerde kinderen in Den Haag wel bevestigd gekregen, maar anders dan we van tevoren hadden kunnen bedenken. Onder andere bij de politie en bij Jeugdbescherming West ging het over kinderen met een 'Roma-achtergrond'.¹³ De problematiek die speelt rondom kinderen en gezinnen met

¹² Gesprek met Pools gezin.

¹³ Het gebruik van de term 'Roma' (en/of 'Sinti') kan gevoelig liggen en er is geen consensus over wie er precies onder de noemer 'Roma' of 'Sinti' valt. Het is belangrijk te benadrukken dat 'de Roma' niet als een homogene groep gezien kan worden (en dat de genoemde problematiek niet onder de hele 'groep' voorkomt). In dit onderzoek wordt de term 'Roma' gehanteerd als verzamelnaam voor deze diverse groep.

een Roma-achtergrond is wezenlijk anders dan die van de categorie ‘Midden- en Oost-Europeanen’, en er dient dan ook onderscheid gemaakt te worden in aanpak.

Enkele respondenten hebben berichten te horen gekregen over kinderen met een ‘Roma-achtergrond’ die slachtoffer zijn van uitbuiting en mensenhandel. Ook de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen heeft in april 2016 een rapport uitgebracht waarin dergelijke signalen besproken worden.¹⁴ Deze problematiek valt buiten de opzet van dit onderzoek en is daarom niet nader onderzocht. Echter, gezien de aard en ernst van de meldingen wordt in bijlage 1 hierop ingegaan.

¹⁴ Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, *Zicht op kwetsbaarheid. Een verkennend onderzoek naar de kwetsbaarheid van kinderen voor mensenhandel* (Den Haag 2016).

Conclusies & aanbevelingen

Conclusies

Tijdens ons onderzoek hebben we de signalen over het bestaan van een grote groep kinderen van Midden- en Oost-Europese afkomst die niet bij de gemeente geregistreerd is en waar geen zicht op is niet bevestigd gekregen. Een dergelijke groep lijkt dan ook niet aanwezig in Den Haag. Er is hoogstens incidenteel sprake van dit verschijnsel.

Vervolgens kunnen we stellen dat er onder een deel van de Midden- en Oost-Europeanen in Den Haag sprake is van de zogenaamde ‘nieuwkomerproblematiek’. De ‘nieuwkomerproblematiek’ is in eerdere recente onderzoeken uitgebreid behandeld en heeft te maken met het niet bekend zijn met de Nederlandse regelgeving en de juiste weg naar informatie en ondersteuning niet kunnen vinden.

We hebben geconstateerd dat met name jongeren te maken hebben met ‘hechtingsproblematiek’. De respondenten gaven aan dat kinderen onder de 12 jaar over het algemeen snel aarden in hun nieuwe leefomgeving. Naarmate de kinderen ouder worden wordt dit ‘snelle aarden’ steeds moeilijker. Vooral als jongeren in de middelbare schoolleeftijd zich ‘moeten’ vestigen in een nieuwe omgeving ontstaan er ‘hechtingsproblemen’.

Een hulpverlener omschreef het als volgt:

“Een van de oorzaken ligt bij onduidelijkheid over de duur van het verblijf. Daarnaast speelt onvrede over het verlaten van het land van herkomst een grote rol: door zich te misdragen hopen jongeren teruggestuurd te worden naar het land van herkomst. Dit is een verschijnsel dat vaak kort na aankomst te zien is. De jongeren gaan niet naar school, gebruiken drugs en alcohol en vervallen soms tot (kleine) criminaliteit in de hoop ‘gestraft’ te worden door bijvoorbeeld naar familie in het land van herkomst gestuurd te worden. Dit probleem neemt over het algemeen af naarmate het verblijf langer duurt: de jongeren hebben hun plek gevonden. Desondanks blijven drank- en drugsgebruik in sommige gevallen een probleem.”¹⁵

Daarnaast beginnen jongeren hun schoolloopbaan in Nederland met een beperkte kennis van de Nederlandse taal. Hierdoor lopen zij de kans niet op het juiste niveau te starten. Door deze moeilijke start lopen ze ‘vertraging’ op in hun opleiding en is doorstromen naar een gepaste

¹⁵ Gesprek met hulporganisatie.

vervolgopleiding moeilijk. Een onzeker toekomstperspectief doemt op. Deze onzekerheid heeft in veel gevallen een zeer demotiverende uitwerking op de jongeren.¹⁶

Ten slotte komt uit het onderzoek naar voren dat er problemen rondom kinderen met een Roma-achtergrond zijn. Het gaat hier om kinderen die slachtoffer zijn van mensenhandel en door heel Europa worden misbruikt voor criminele doeleinden. Wat betreft de aantallen is er in Den Haag weinig bekend. Gezien de ernstige schendingen van kinderrechten is bestuurlijke aandacht voor deze problematiek noodzakelijk. Een vertegenwoordiger van Jeugdbescherming West zei daarover het volgende:

“Deze beschreven groep Roma kinderen [die wordt ingezet door criminele bendes] is de meest zorgwekkende groep die ik tegenkom. Er is bij deze kinderen sprake van structurele en grove schendingen van kinderrechten: zo ongeveer elk recht dat een kind heeft volgens het Verdrag voor de Rechten van het Kind wordt geschonden bij deze groep kinderen.”¹⁷

Aanbevelingen

Aangezien we het bestaan van een groep niet-geregistreerde kinderen niet bevestigd hebben gekregen, richten de aanbevelingen zich op de andere bevindingen.

1. ‘Nieuwkomerproblematiek’

Zoals eerder genoemd heeft het onderzoek uitgewezen dat er onder een groot deel van de respondenten het gevoel leeft dat er veel onderzoeken naar Midden- en Oost-Europeanen (kinderen en volwassenen) zijn gedaan, maar dat er weinig met de aanbevelingen uit deze onderzoeken wordt gedaan. Veel van de problematiek die we tijdens het onderzoek hebben gesignaleerd is ook al behandeld in recente onderzoeken. De Jeugdbondsman Den Haag doet de aanbeveling na te gaan of eerder gedane aanbevelingen op dit thema zijn overgenomen.

a) Onbekendheid met regelgeving en gebruiken

¹⁶ Gesprek met hulporganisatie en gesprek met basisschool.

¹⁷ Gesprek met Jeugdbescherming West.

Voor de ‘algemene nieuwkomer’ doet de Jeugdbudsmansman de aanbeveling ‘opvang’ en ondersteuning in de vorm van een (centraal) ‘informatiepunt’ te bieden. Het accent hierbij ligt op het bieden van toegankelijke en laagdrempelige informatievoorziening. Een dergelijke voorziening zou permanent beschikbaar moeten zijn.

“Deze problematiek heeft zich op precies dezelfde wijze voorgedaan met eerdere immigrantengroepen. Het is frustrerend dat eerder opgezette projecten e.d. om deze problematiek aan te pakken weer stopgezet zijn. Hierdoor zijn alle ervaringen en alle kennis ‘verloren gegaan’ en lopen de huidige nieuwkomers tegen exact dezelfde problemen aan waar we nu dus weer opnieuw oplossingen voor aan het zoeken zijn.”¹⁸

Het is van waarde om aan nieuwkomers duidelijk te maken dat men er belang bij heeft zich te registreren bij de gemeente en dat men daar kan aankloppen voor ondersteuning. Er moet op deze manier worden voorkomen dat men pas komt wanneer men diep in de problemen zit. Dit vereist wel dat de overheid als betrouwbaar wordt herkend.

b) ‘Hechtingsproblematiek’ bij jongeren

De Jeugdbudsmansman Den Haag doet de aanbeveling scholen meer te ondersteunen in hun begeleiding van de nieuwkomer kinderen. De Jeugdbudsmansman beveelt daarnaast aan dat nieuwkomers met kinderen er in een vroegtijdig stadium in gestimuleerd worden een duidelijke keuze te maken tussen Nederland en het land van herkomst.

2) Kinderen met een Roma-achtergrond

Wat betreft kinderen met een Roma-achtergrond doet de Jeugdbudsmansman de aanbeveling om bovengenoemde problematiek nader te onderzoeken. De Jeugdbudsmansman Den Haag beveelt eveneens aan meer onderzoek te doen naar kinderen met een Roma-achtergrond die slachtoffer zijn van mensenhandel.

Over een potentiële aanpak van deze problematiek zegt een vertegenwoordiger van Jeugdbescherming West het volgende:

“Er zullen veel (internationale) instanties tegelijk (o.a. politie en justitie) moeten worden ingeschakeld en moet er sprake zijn van een breed gedragen aanpak. Er zal iemand moeten worden aangewezen om de ketenaanpak te coördineren. Den

¹⁸ Gesprek met basisschool.

Haag is hierin een belangrijke locatie in Nederland, omdat naar mijn ervaring de criminele bendes menen hier 'veel te kunnen halen'."¹⁹

Het verdient aanbeveling hier in Europees verband aandacht aan te besteden en de Jeugdbodsman Den Haag zal hier bij de nationale Kinderombudsman aandacht voor vragen.

¹⁹ Gesprek met Jeugdbescherming West.

Literatuur

Baar, van, H. 'Participatie, veiligheid en beeldvorming van Romaminderheden', *Justitiële Verkenningen* (2014), 5(14): pp. 86-98.

Europol Public Information, *Situation Report. Trafficking in human being in the EU* (Den Haag 2016).

Engbersen, G., van de Pol, S., Burgers, J., Snel, E., Iliés, M., van der Meij, R., Rusinovic, K., *Poolse arbeidsmigranten in het Westland. Sociale leefsituatie, arbeidspositie en toekomstperspectief*, Erasmus Universiteit, NICIS Institute (Rotterdam 2011).

Gijsberts, M. en Lubbers, M., *Nieuw in Nederland. Het leven van recent gemigreerde Bulgaren en Polen*, Sociaal en Cultureel Planbureau (Den Haag 2013).

Gijsberts, M., Lubbers, M., *Nieuw in Nederland. Het leven van recent gemigreerde Bulgaren en Polen*, Sociaal en Cultureel Planbureau (Den Haag 2013).

Gijsberts, M., Lubbers, M., *Roemeense migranten. De leefsituatie in Nederland kort na migratie*, Sociaal en Cultureel Planbureau (Den Haag 2015).

Gijsberts, M., Lubbers, M., *Langer in Nederland. Ontwikkelingen in de leefsituatie van migranten uit Polen en Bulgarije in de eerste jaren na migratie*, Sociaal en Cultureel Planbureau (Den Haag 2015).

De Gruijter, M., Noordhuizen, B., Razenberg, I., Avrić, B. en Storms, O., *Toekomstagenda EU-Migranten in Gemeenten*, Kennisplatform Integratie & Samenleving (Utrecht 2016).

Van der Heijden, P., Cruyff, M. en van Gils, G., *Aantallen geregistreerde en niet-geregistreerde burgers uit MOE-landen die in Nederland verblijven. Rapportage schattingen 2009 en 2010*, Universiteit Utrecht (2013).

Jorna, P. 'Roma-migratie in Europa vanuit Nederlands perspectief', *Justitiële Verkenningen* (2013), 6(13): pp. 92-112.

Jorna, P. 'Tussen eigenheid en aanpassing. Over cultuur en integratie van Nederlandse Roma en Sinti', *Justitiële Verkenningen* (2014), 14(5): pp. 72-85.

Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, *Zicht op kwetsbaarheid. Een verkennend onderzoek naar de kwetsbaarheid van kinderen voor mensenhandel* (Den Haag 2016).

Pronk, S., Starmans, J. en Vermeulen, R., *Demografisch Profiel van Oost-Europeanen in Den Haag*, Onderzoeksrapport DSO/Programmamanagement, Strategie en Onderzoek (Den Haag 2015).

Razenberg, I., Noordhuizen, B. en De Gruijter, M., *Recente EU-Migranten uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa aan het woord. Ervaringen en Behoeftes aan Informatie in Nederland*, Kennisplatform Integratie & Samenleving (Utrecht 2015).

Romijn, A., Kamerling, R., *Monitor EU-arbeidsmigranten, 2013. Kwantitatieve weergave van EU-arbeidsmigranten in Den Haag*, Gemeente Den Haag, Onderzoek Strategie & Projecten (Den Haag 2014).

Sollie, H., Wijkhuijs, V., Hilhorst, W., van der Wal, R., Kop, N., *Aanpak multi-problematiek bij gezinnen met een Roma-achtergrond. Een kennisfundament voor professionals*, Politieacademie, Lectoraat Criminaliteitsbeheersing & Recherchekunde (Boom Lemma Uitgevers, Den Haag 2013).

Snel, E., van de Pol, S., Burgers, J., Engbersen, G., Ilies, M., van der Meij, R., Rusinovic, K., *Arbeidsmigranten uit Polen, Roemenië en Bulgarije in Den Haag: Sociale leefsituatie, arbeidspositie en toekomstperspectief*, Erasmus Universiteit, NICIS Institute (Rotterdam 2011).

Snel, E., Engbersen, G., Ilies, M., van der Meij, R., Hamberg, J., *De schaduwzijden van de nieuwe arbeidsmigratie. Dakloosheid en voerlast van Midden- en Oost-Europese arbeidsmigranten in Den Haag*. Afdeling Sociologie Erasmus Universiteit (Rotterdam 2011).

Starrenburg, J., Van der Velden, A., Busstra, F., *Midden- en Oost-Europese jeugd in Den Haag, 2013. Situatie en gebruik voorzieningen*, Onderzoek, Strategie & Projecten Gemeente Den Haag (Den Haag 2013).

Vogels, R., Gijsberts, M. en den Draak, M., *Poolse, Bulgaarse en Roemeense kinderen in Nederland. Een verkenning van hun leefsituatie*, Sociaal en Cultureel Planbureau (Den Haag 2014).

De Witte, I. en Pehlivan, M.T., *Vulnerability of Bulgarian and Romanian Children to Trafficking in The Netherlands and in Brussels*, Mario project (Budapest 2014).

Wolf, S., *Poolse arbeidsmigranten in Nederland en hun behoefte aan informatie en hulp*, Kennisplatform Integratie & Samenleving (Utrecht 2015).

Bijlagen

Bijlage 1: kinderen met een ‘Roma-achtergrond’

Bij enkele bronnen hebben we de signalen over het bestaan van niet-geregistreerde kinderen in Den Haag wel bevestigd gekregen, maar anders dan we van tevoren hadden kunnen bedenken. Onder andere bij de politie en bij Jeugdbescherming West betreft het hier kinderen met een ‘Roma-achtergrond’.²⁰

In het onderzoek ‘Aanpak multi-problematiek bij gezinnen met een Roma-achtergrond. Een kennisfundament voor professionals’ wordt de gevoeligheid rondom het gebruik van de term ‘Roma’ uitgebreid behandeld. De onderzoekers stellen dat er ondanks de vele verschillen binnen ‘de Roma’ er wel gesproken kan worden van een ‘groep’ en baseren zich op literatuur over dit onderwerp en stellen op basis hiervan het volgende:

“Op een meer geaggregeerd niveau kan op basis van literatuur wel geconcludeerd worden dat Roma een zeer kwetsbare minderheidsgroep vormen binnen Europa. Veel Roma, met name in Oost-Europese landen, leven in armoedige omstandigheden. Het ontstaan van deze situatie heeft allerlei oorzaken, waaronder een lage scholingsgraad en daarmee een laag slagingspercentage op de arbeidsmarkt. Daarnaast bemoeilijken aspecten als staatloosheid, slechte huisvesting en gezondheidsomstandigheden het leven van een groot deel van de ‘Europese’ Roma.”²¹

Als ‘gemeenschappelijke’ factor geven de onderzoekers aan dat er een aantal eigenschappen is dat het gebruik van de ‘verzamelterm’ Roma rechtvaardigt. Het gaat volgens de onderzoekers om factoren als zelfidentificatie, een (niet eenduidige) leefwijze, tradities, morele codes, (onderlinge) omgangsregels, onderwijs, arbeid, inkomen en een hoog mobiliteitsbewustzijn. Deze factoren en eigenschappen zijn in enige vorm en mate van toepassing op verschillende groepen, waardoor deze groepen als ‘Roma’ worden gezien of zichzelf als Roma identificeren. Daarnaast is bovengenoemde problematiek binnen deze

²⁰ Het gebruik van de term ‘Roma’ (en/of ‘Sinti’) kan gevoelig liggen en er is geen consensus over wie er precies onder de noemer ‘Roma’ of ‘Sinti’ valt. Het is belangrijk te benadrukken dat ‘de Roma’ niet als een homogene groep gezien kan worden (en dat de genoemde problematiek niet onder de hele ‘groep’ voorkomt). In dit onderzoek wordt de term ‘Roma’ gehanteerd als verzamelnaam voor deze diverse groep.

²¹ Sollie e.a., *Aanpak multi-problematiek bij gezinnen met een Roma-achtergrond. Een kennisfundament voor professionals* (Politieacademie, Den Haag 2013), 34.

verschillende groepen vaak identiek, waardoor er in bredere zin over ‘Roma-problematiek’ gesproken wordt.²²

Het onderzoek ‘*Aanpak multi-problematiek bij gezinnen met een Roma-achtergrond. Een kennisfundament voor professionals*’ is gekoppeld aan het programma ‘Aanpak uitbuiting (Roma) kinderen’. Het doel van dit programma is de ‘ketenpartners’ (onder andere hulpverleningsorganisaties, gemeenten en politie) beter samen te laten werken, en om zo tot een integrale aanpak te komen. Het programma loopt tot eind 2016 in een aantal ‘proeftuin gemeenten’,²³ waarna het de bedoeling is dat deze aanpak wordt overgenomen door alle gemeenten die met kinderen met een Roma-achtergrond te maken hebben.²⁴

*“De aanpak is gericht op multi-probleemgezinnen. Van een multi-probleemgezin is sprake wanneer zich een opeenstapeling van problemen voordoet. Te denken valt aan langdurige werkloosheid (of uitkeringsafhankelijkheid), overlast, criminaliteit, verslaving, echtscheiding en/of psychische problemen binnen het gezin. Specifiek binnen multi-probleemgezinnen met een Roma-achtergrond kan sprake zijn van een hardnekkige problematiek, waarbij de rechten van kinderen in het gedrang komen. Het gaat dan om schoolverzuim (of het onttrekken van kinderen aan de leerplicht) en de inzet van kinderen voor (illegale) arbeid of criminele activiteiten.”*²⁵

Wat betreft de aanpak van deze problematiek rondom kinderen met een Roma-achtergrond kan er een tweedeling gemaakt worden. Enerzijds zijn er de gezinnen met een Roma-achtergrond met een min of meer vaste verblijfplaats. Deze doelgroep valt onder het bestaande programma ‘*Aanpak uitbuiting (Roma) kinderen*’ en is dus reeds onder de aandacht.

Anderzijds zijn er kinderen met een Roma-achtergrond die het slachtoffer zijn van mensenhandel. Er is volgens respondenten sprake van georganiseerde criminele netwerken en bendes die zich door heel Europa bewegen en zich bezighouden met mensenhandel en andere vormen van criminaliteit. Deze rondtrekkende bendes hebben dus geen ‘vaste verblijfplaats’ zoals dat bij bovengenoemde doelgroep voorkomt. Een van de respondenten gaf aan dat kinderen met een Roma-achtergrond worden ‘gekocht’ om te worden ingezet voor criminele

²² Sollie, *Aanpak multi-problematiek bij gezinnen met een Roma-achtergrond*, 21-51.

²³ Bij de start van het programma maakten de gemeenten Ede, Lelystad, Nieuwegein en Veldhoven deel uit van deze proeftuingemeenten. Vanaf 2015 werden Capelle aan den IJssel, Enschede, Gilze en Rijen, en het Leger des Heils Jeugdbescherming & Reclustering aan deze proeftuingemeenten (en –organisaties) toegevoegd.

²⁴ Sollie, *Aanpak multi-problematiek*, 14-16.

²⁵ Sollie, *Aanpak multi-problematiek*, 15.

activiteiten in West-Europa. Juist deze kinderen zijn een geliefd doelwit van deze bendes, omdat registratie van deze kinderen in Midden- en Oost-Europa vaak niet plaatsvindt. Kinderen zijn daardoor moeilijk te traceren en hun identiteit is moeilijk te achterhalen.²⁶

Zo zegt een vertegenwoordiger van de politie:

“[...] in het geval van problemen rondom Roma (kinderen) moet er veel actiever worden geregistreerd en, indien nodig, geïdentificeerd. Door de slechte registratie/identificatie en de daardoor gebrekkige aanpak van deze problematiek wordt het probleem verschoven in plaats van aangepakt.”²⁷

Volgens de respondenten is een effectieve aanpak van deze mensenhandel gecompliceerd omdat er sprake is van bewegingen door heel Europa. Dit heeft tot gevolg dat wanneer bijvoorbeeld een gemeente druk zet op deze activiteiten, de betreffende gemeente wordt gemedan. Hierdoor wordt het effectief aanpakken van dit verschijnsel bijzonder moeilijk. Respondenten gaven aan dat die effectiviteit wel kan worden gevonden in Europees verband.²⁸

In het in april 2016 gepubliceerde onderzoek naar de positie van o.a. Roma-kinderen van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen wordt over soortgelijke signalen gesproken. Een van de belangrijkste conclusies van de Nationaal Rapporteur is dat de kinderen die worden ingezet voor criminele activiteiten worden aangepakt via strafrecht en dus als crimineel worden behandeld. De Nationaal Rapporteur benadrukt echter dat deze kinderen slachtoffer zijn van criminele uitbuiting. Criminele uitbuiting van kinderen is een vorm van mensenhandel, en het verschijnsel moet dus als zodanig worden beschouwd en behandeld.²⁹

²⁶ Gesprek met Jeugdbescherming West.

²⁷ Gesprek met vertegenwoordiger van politie (eenheid Den Haag).

²⁸ Gesprek met politie en Jeugdbescherming West.

²⁹ Nationaal Rapporteur, *Zicht op kwetsbaarheid*.

Bijlage 2: Gespreksverslagen

In totaal zijn er 29 gesprekken gevoerd voor het onderzoek. In eerste instantie zijn 16 hulpinstanties, scholen en gemeentelijke instanties aangeschreven met een verzoek tot een gesprek. Van deze 16 brieven en e-mails zijn er 3 niet beantwoord en is het bij 11 direct tot een gesprek gekomen. De overige gesprekken zijn tot stand gekomen via doorverwijzingen van de eerste respondenten en de ontstane ‘bekendheid’ over het onderzoek waardoor enkele bronnen contact met ons hebben opgenomen.

Instanties aangeschreven/contact mee opgenomen	31
Waarvan gereageerd	26
Tot gesprek geleid	25
Gesprekken via andere weg tot stand gekomen	4
Totale aantal gesprekken	29

Hieronder volgt een zestal gespreksverslagen van totaal 29 gevoerde gesprekken. De overige 23 gespreksverslagen zijn op te vragen bij de Jeugdbudsman Den Haag.

1. Gesprek met Poolse jongere

Maandag 14 december 2015 - Gesprek met Poolse jongere

Op maandag 14 december is er gesproken met een Poolse jongere (“Stan”) die momenteel als stagiair werkt en een opleiding volgt. Onderwerp van het gesprek was het onderzoek dat de Jeugdbudsman Den Haag doet naar de positie van Midden- en Oost-Europese (MOE-lander) kinderen. Het onderzoek richt zich op de kinderen waar geen of slechts fragmentarisch zicht op is als gevolg van het feit dat ze niet-geregistreerd zijn (of bijvoorbeeld veel verhuizen). In het gesprek is deze Poolse jongere gevraagd naar zijn ervaringen met deze groep en problematiek. Hij vertelt over zijn ervaringen vanaf zijn komst naar Nederland en over hoe hij de situatie van Poolse nieuwkomers ziet. Hieronder volgt een verslag van dit gesprek.

Stan woont 5 jaar in Nederland en is op zijn 14^e hierheen gekomen met zijn moeder en zusje. Zijn vader was de familie 2 jaar daarvoor voorgegaan om de komst van de rest van het gezin voor te bereiden.

Stan geeft aan dat naar zijn eigen ervaring er een aantal problemen is waar nieuwkomers direct na aankomst tegenaan lopen. Deze problemen zijn volgens Stan te herleiden tot één

kernprobleem: de taal. Vanuit dit taalprobleem ontstaan in feite de andere problemen, waarvan de belangrijkste huisvesting, loon en het algemene “niet wegwijs zijn” in de Nederlandse regels, gebruiken en wetten zijn.

Stan vertelt over de problemen die hij heeft ervaren direct na zijn aankomst in Nederland. Hij wilde Polen niet verlaten en voelde zich in eerste instantie niet op zijn plek in Den Haag. Hij sprak de taal niet, moest naar een nieuwe school met een nieuw lessysteem en moest opeens nieuwe vrienden maken. Stan vertelt dat hij door zijn liefde voor basketbal in contact kwam met niet-Poolse leerlingen en op die manier snel Nederlands heeft geleerd, aangezien er alleen Nederlands gesproken werd.

Stan geeft aan dat school in Nederland en Polen erg verschillend is. Hij moest erg wennen aan het systeem hier en ook door het feit dat hij de taal in eerste instantie niet (goed) sprak vond hij school erg frustrerend en niet leuk. Stan vertelt echter dat hij naarmate hij enige tijd hier was en de taal begon te leren hij snel “de weg een beetje leerde kennen” en school leuker begon te vinden.

Op de vraag of hij in de beginperiode veel heeft gespijbelde omdat hij het niet naar zijn zin had antwoordt Stan dat hij in zijn eerste jaar van het Edith Stein college wel heeft gespijbelde, voornamelijk omdat zijn rooster erg lang was. Hij moest veel langere dagen maken dan hij in Polen gewend was. In zijn tweede jaar kreeg hij een minder druk rooster en spijbelde hij eigenlijk niet meer. Als hij spijbelde bleef Stan over het algemeen thuis, al dan niet met een andere (spijbelende) leerling. Stan vertelt dat dit in Nederland veel makkelijker is dan in Polen, aangezien hier beide ouders over het algemeen werken en dus overdag niet thuis zijn.

Over de problematiek die Poolse nieuwkomers in het algemeen tegenaan lopen stelt Stan dat de problemen eigenlijk hetzelfde zijn als die voor hem: taal en het “niet wegwijs zijn” in Nederland. Als gevolg hiervan lopen veel Poolse nieuwkomers tegen dezelfde problemen aan, waarvan huisvesting een van de grootste en meest ingrijpende problemen is. Omdat nieuwkomers de taal niet spreken en niet direct weten waar ze moeten zoeken naar een woning, zijn ze een makkelijke prooi voor malafide makelaars en huisjesmelkers. Door de taalbarrière zoeken veel nieuwkomers hulp op Poolse websites waar Poolssprekenden hulp aanbieden op (onder andere) het gebied van huisvesting. Op dit soort websites zijn volgens Stan veel fraudeurs actief. Stan vertelt dat het vaak voorkomt dat de eigenaar/hoofdhuurder van het huis zelf ingeschreven staat op het adres (en huurtoeslag ontvangt) waardoor de huurders zich niet kunnen inschrijven op het adres en dus geen toeslagen kunnen aanvragen. De makelaar waar Stans vader bij uitkwam via een Poolse website zit op dit moment vast voor dit soort fraude.

Stan geeft aan dat dit soort praktijken erg veel voorkomen, met ook regelmatig als gevolg dat families op straat worden gezet.

Stan vertelt dat er ook regelmatig problemen zijn rondom het uitbetalen van loon aan nieuwkomers door de zogenaamde ‘Polenuitzendbureaus’. Over het algemeen doen de Poolse arbeidsmigranten laaggeschoold werk via dit soort uitzendbureaus. Het komt volgens Stan vaak voor dat de nieuwkomers niet al hun loon krijgen uitbetaald en dat ze hier maar slecht tegen kunnen optreden, omdat ze het vaak niet goed doorhebben of begrijpen. Stan vertelt dat men in eerste instantie, kort na aankomst vaak al blij is überhaupt loon te krijgen. Daarnaast durven veel Poolse arbeidsmigranten wegens hun kwetsbare positie niet tegen hun werkgever in te gaan. Stan geeft aan dat men over het algemeen na enige tijd in Nederland te zijn “beter wegwijs wordt” en zaken als het inhouden van loon doorheeft. Of het loon na het aankomen van de achterstallige betalingen dan ook daadwerkelijk uitbetaald wordt is nog maar de vraag.

Deze problematiek heeft volgens Stan dus te maken met de taalbarrière en het niet bekend zijn met alle regels en gebruiken.

Stan vertelt dat Den Haag onder Polen bekend staat als een ‘Poolse stad’. De volwassen Poolse immigranten werken dus meestal met bijna alleen maar landgenoten met als gevolg dat ze nauwelijks Nederlands leren. Ook buiten het werk leert men nauwelijks Nederlands, omdat er een grote Poolse gemeenschap is in Den Haag met Poolse winkels, een Poolse kerk en men dus alleen met Polen omgaat. Hierdoor leven veel volwassenen in feite geïsoleerd van de Nederlandse maatschappij. Dit in tegenstelling tot hun kinderen, die door hun schoolgang wel snel Nederlands leren, in contact staan met Nederlands en over het algemeen makkelijker integreren.

Samenvattend

Samenvattend heeft Stan aangegeven dat de grootste problemen zich direct na aankomst voordoen. Deze problemen zijn te herleiden tot het feit dat men geen Nederlands spreekt en simpelweg niet weet waar informatie te vinden is over zaken als huisvesting, registratie en het aanvragen van toeslagen. Omdat men hierdoor hulp zoekt bij Poolssprekenden valt een relatief groot aantal nieuwkomers ten prooi aan fraudeurs en huisjesmelkers. Ook voor kinderen/jongeren is taal een probleem bij aankomst, maar over het algemeen integreren kinderen vrij snel en vrij gemakkelijk. Er doen zich wel problemen voor, met name bij tieners, aangezien jongeren soms terug willen naar Polen en dus het nut niet inzien van naar school gaan. Soms misdragen deze jongeren zich in de hoop naar Polen teruggestuurd te worden. Ze zijn hierdoor totaal gedemotiveerd. Stan heeft echter het idee dat de meerderheid van de Poolse jongeren uiteindelijk in Nederland wil blijven omdat er hier veel meer kansen zijn dan in Polen.

Wat betreft oplossingen of verbeterpunten geeft Stan aan dat er een grote behoefte is aan informatievoorzieningen in het Pools voor nieuwkomers. Men is welwillend maar weet in de beginfase simpelweg de weg niet te vinden naar informatie etc.. Wanneer er meer informatie in de eigen taal beschikbaar zou zijn, zouden veel nieuwkomers zonder al te grote problemen de start kunnen maken.

2. Gesprek met Pools gezin

Dinsdag 15 december 2015 - Gesprek met Poolse moeder

Op dinsdag 15 december is er gesproken met een Poolse mevrouw (via een tolk). Onderwerp van het gesprek waren de ervaringen van mevrouw en haar gezin in Den Haag, om zo informatie te verzamelen voor het onderzoek dat de Jeugdbudsman Den Haag doet naar de positie van Midden- en Oost-Europese (MOE-lander) kinderen. Het onderzoek richt zich op de kinderen waar geen of slechts fragmentarisch zicht op is als gevolg van het feit dat ze niet-geregistreerd zijn (of bijvoorbeeld veel verhuizen). Hieronder volgt een verslag van dit gesprek.

Bij het gesprek is een Poolse moeder met haar zontje (3 jaar) en een tolk aanwezig.

Samenvattend:

Wegens de taalbarrière heeft het gezin hulp ingeroepen van een Poolssprekende makelaar bij het vinden van een woning. Deze makelaar bleek een fraudeur te zijn. Het gezin heeft een aantal betalingen gedaan aan de ‘makelaar’ (in contant, zonder bewijs van betaling) en is uit huis gezet omdat de verhuur illegaal was en er zelfs nog geen contract getekend was. Hierdoor was inschrijving op het adres ook nog niet mogelijk geweest.

De tolk geeft aan dat een andere belangrijke reden dat men zich tot een dergelijke makelaar wendt is dat men niet aan de vereisten kan voldoen voor een reguliere Nederlandse makelaar. De inkomenseis is te hoog, men kent alle regels e.d. niet en men begrijpt alle documenten en contracten niet omdat ze in het Nederlands zijn. Ook is het vaak zo dat men bij de ‘reguliere verhuur’ zoekt omdat men niet van het bestaan van sociale huur weet of hier (nog) geen recht op heeft.

De tolk geeft verder aan dat naar zijn ervaring dit soort situaties zeer veel voorkomt. Malafide makelaars kunnen vrijwel ongestraft te werk gaan (en blijven), ook nadat slachtoffers zich bij de politie hebben gemeld. Naar zijn idee zou er veel meer gecontroleerd moeten worden, ook ‘achter de voordeur’ om zo illegale bewoning/verhuur te ontdekken en de fraudeurs aan te pakken.

Daarnaast benadrukt de tolk dat de overgrote meerderheid van de slachtoffers van dit soort ‘malafide makelaars’ zich prima zouden kunnen redden als ze niet in handen vallen van fraudeurs. “Het zijn hardwerkende mensen, geen probleemgezinnen of alcoholisten of iets dergelijks.”

3. Gesprek met hulporganisatie

Donderdag 3 december 2015 - Gesprek met hulporganisatie

Op donderdag 3 december is er gesproken met een vertegenwoordiger van een hulporganisatie gericht op de doelgroep. Onderwerp van het gesprek was het onderzoek dat de Jeugdbudisman Den Haag doet naar de positie van Midden- en Oost-Europese (MOE-lander) kinderen. Het onderzoek richt zich op de kinderen waar geen of slechts fragmentarisch zicht op is als gevolg van het feit dat ze niet-geregistreerd zijn (of bijvoorbeeld veel verhuizen). In het gesprek is naar de ervaringen van de hulporganisatie met deze groep en problematiek gevraagd. Hieronder volgt een verslag van dit gesprek.

Op de voornaamste vraag vanuit het onderzoek “ziet uw organisatie ongeregistreerde kinderen?” antwoordt de vertegenwoordiger met een duidelijk **nee**. Het zijn per jaar maar enkelen (en niet uit een specifieke groep) en de vertegenwoordiger herkent de signalen van problemen rondom ongeregistreerde kinderen dus niet.

De vertegenwoordiger geeft aan dat de hulporganisatie voornamelijk een ‘informatieverstrekker’ is. De hulporganisatie richt zich op immigranten uit alle MOE-landen, maar het merendeel van de mensen dat bij de hulporganisatie komt is afkomstig uit Polen, Bulgarije en Roemenië.

De niet-geregistreerde MOE-landers die de hulporganisatie ziet zijn eigenlijk altijd volwassenen zonder kinderen (al dan niet met kinderen in het land van herkomst). Op het moment dat de kinderen naar Nederland gehaald worden schrijft men zich naar de ervaring van de hulporganisatie in bij de gemeente.

De gezinnen die hier zijn weten wellicht niet vanaf het eerste moment hun weg te vinden, maar over het algemeen gaat men wel uit zichzelf op zoek naar informatie en komen er dan, met hulp van mensen uit de gemeenschap (of bijvoorbeeld de hulporganisatie) wel uit. Ze staan dus wellicht niet direct ingeschreven, maar zijn hier wel mee bezig of hebben de intentie dit snel te doen.

Daarnaast stelt de vertegenwoordiger dat wanneer een gezin (nog) niet is ingeschreven bij gemeente het vaak wel bekend is bij andere hulporganisaties, of een school, etc.. Echt totaal geen zicht komt naar haar idee dus praktisch niet voor.

De vertegenwoordiger geeft aan dat er wel problemen rondom registratie bij Roma families bestaan (bijvoorbeeld rondtrekkende groepen), maar dit is in haar woorden “een geval apart”: een aparte groep met geheel eigen problematiek en daarmee niet vergelijkbaar met de ‘algemene MOE-landers’ en waar dus een aparte aanpak en apart beleid voor nodig is.

Uit haar ervaringen maakt de vertegenwoordiger op dat gezinnen zich eigenlijk altijd inschrijven wegens de vele voordelen die eraan verbonden zijn, zoals de mogelijkheid kinderbijslag aan te vragen. Daarnaast hechten MOE-landers (met name Polen) naar haar ervaring veel waarde aan een goede opleiding voor hun kinderen, dus gaan hun kinderen naar school (en komen in het ‘laatste’ geval dus via die weg in ‘het systeem’).

Veelvoorkomende problematiek die de vertegenwoordiger ziet rondom de doelgroep is problemen rondom de huisvesting, veroorzaakt door huisjesmelkers. Er is veel sprake van woninguitbuiting en de slachtoffers zijn vaak bang om de huisjesmelker te ‘rapporteren’ wegens de dreiging dan op straat te belanden (mede doordat inschrijving niet mag van de huisjesmelker) of door andere bedreigingen.

Dit soort situaties doen zich naar ervaring van de vertegenwoordiger veel voor.

De vertegenwoordiger zegt dat de hulporganisatie, zoals hierboven genoemd, praktisch geen gevallen ziet van niet-ingeschreven kinderen/jongeren. Er wordt wel veel andere jongerenproblematiek gesignaleerd, voornamelijk rondom gedragsproblemen en schoolverzuim. De vertegenwoordiger geeft aan dat deze problemen naar haar ervaring niet zozeer te maken hebben met ‘het de weg niet weten’ van de ouders, maar dat deze problemen een andere oorzaak hebben en van een ‘diepere aard’ zijn. In het geval van ‘wegwijs maken’ voldoet over het algemeen het verstrekken van informatie. De problemen rondom kinderen of jongeren komen over het algemeen bij de hulporganisatie terecht via scholen wanneer de school er echt niet uitkomt met een leerling en/of ouders, bijvoorbeeld door een taalbarrière of doordat de problemen niet op te lossen zijn door de school. In dit geval wordt er door de hulporganisatie indien nodig doorverwezen, bijvoorbeeld naar het CJG.

De vertegenwoordiger geeft aan dat er wat betreft de problematiek rondom kinderen en jongeren een duidelijk onderscheid te maken is tussen de problemen op basisscholen en op middelbare scholen. Op basisscholen zijn de problemen over het algemeen van sociale aard: de kinderen moeten wennen aan een nieuwe omgeving, nieuwe vriendjes maken, een nieuwe taal leren die ze eerst niet begrijpen, etc. In het geval van middelbare scholen (en dus tieners) zijn de problemen anders:

Verzuim

De vertegenwoordiger geeft aan dat schoolverzuim een veelvoorkomend probleem bij MOE-lander jongeren is. Naar haar idee komt dit voort uit een ernstige demotivatie onder de jongeren, in veel gevallen voortkomend uit de onzekerheid over de duur van het verblijf in Nederland: als er mogelijkwerwijs binnen afzienbare tijd wordt teruggekeerd naar het land van herkomst heeft het volgen van Nederlands onderwijs weinig zin naar het idee van de jongeren.

Daarnaast hebben veel jongeren het voornemen om (net als de ouders) laaggeschoold werk te gaan doen en zijn dus van mening dat een opleiding overbodig is: ze willen aan het werk. Deze houding/opvatting is vooral terug te zien onder jongeren vanaf een jaar of 15/16. Deze krijgen in sommige gevallen ook daadwerkelijk werk (vanaf 16). De vertegenwoordiger geeft aan dat dit soms door Leerplicht wordt toegestaan, mits er een arbeidsovereenkomst voor langere tijd is.

NB. Kinderen onder de 16 die werken in bijvoorbeeld kassen ziet de hulporganisatie niet volgens de vertegenwoordiger.

Gedragsproblemen

Ook hier lijkt volgens de vertegenwoordiger een van de oorzaken te liggen bij onduidelijkheid over de duur van het verblijf. Daarnaast speelt algehele onvrede over het verlaten van het land van herkomst een grote rol: door zich te misdragen hopen jongeren teruggestuurd te worden naar het land van herkomst. Dit is een verschijnsel dat vaak kort na aankomst te zien is. De jongeren gaan niet naar school, gebruiken drugs en alcohol, en vervallen soms tot (kleine) criminaliteit in de hoop ‘gestraft’ te worden door bijvoorbeeld naar familie in het land van herkomst gestuurd te worden.

Naar ervaring van de vertegenwoordiger neemt dit probleem over het algemeen af naarmate het verblijf langer duurt: de jongeren hebben ‘hun plek gevonden’. Desondanks blijven drank- en drugsgebruik in sommige gevallen een probleem.

Zoals gezegd schrijft de vertegenwoordiger bovengenoemde problemen voor een groot deel toe aan de **tijdelijke aard van het verblijf**, of in ieder geval de (initiële) intentie om maar tijdelijk te verblijven. Dit heeft als gevolg dat de jongeren totaal **geen motivatie** hebben om naar school te gaan en ‘zich goed te gedragen’. Juist door deze ‘tijdelijkheid’ willen de jongeren graag zo snel mogelijk terug naar het land van herkomst.

De vertegenwoordiger geeft aan dat de hulporganisatie voor deze problematiek een aantal mogelijke oplossingen ziet:

- Ouders moeten meer duidelijkheid geven aan hun kinderen. Ze moeten bijvoorbeeld duidelijk aangeven wat de minimale duur van het verblijf is, met de boodschap dat de kinderen in ieder geval gedurende die periode dus in Den Haag (of in ieder geval in Nederland) zullen zijn en dat de kinderen er “dus wat van zal moeten maken en hun best zullen moeten doen”.
- Een van de oorzaken van bovengenoemde jongerenproblematiek is een slechte of gebrekkige communicatie tussen ouders en kind als gevolg van lange werktijden van de ouders: er is weinig controle op de kinderen en de band is hierdoor soms ook niet heel hecht. De vertegenwoordiger stelt echter dat de

hulporganisatie dit een ‘makkelijk’ excuus vindt, en dat ondanks deze moeilijke omstandigheden hier wat aan gedaan moet worden door de ouders.

De band kan ook slechter zijn omdat in veel gevallen de ouders eerst ‘vooruit komen’ naar Nederland en de kinderen pas na enige tijd laten overkomen als de ouders de zaken op orde hebben en de komst van de kinderen ‘voorbereid’ hebben. Doordat ouders en kind(eren) elkaar enige tijd niet gezien hebben kan de band slechter geworden zijn.

- Wegens de hierboven beschreven jongerenproblematiek adviseert de hulporganisatie dan ook aan ouders met kinderen van 15/16 jaar oud de kinderen in het land van herkomst te laten om daar hun school af te maken. Of dit echt een realistische oplossing is, is lastig te zeggen aangezien de ouders natuurlijk hun kinderen graag bij zich willen hebben en van mening zijn dat hun kinderen hier meer kansen hebben op een succesvol leven. Daarnaast hebben de families vaak in het land van herkomst ook al problemen: “het zijn niet de meest succesvolle mensen die hierheen komen en vaak hebben ze het idee dat bij aankomst hier al hun problemen zich vanzelf zullen oplossen”. Dit is uiteraard niet het geval, waardoor een andere aanpak vanuit de ouders zelf richting hun kinderen nodig zal zijn.
- Een ander groot probleem dat de vertegenwoordiger signaleert, zeker in het geval van hulpverlening en informatieverstrekking, is de **taalbarrière**. Dit is in het bijzonder een probleem wanneer het mensen uit lagere sociale niveaus betreft. Mensen met bijvoorbeeld hogere opleiding zijn over het algemeen zelfredzaam, mede doordat ze Engels spreken en zich daarmee kunnen redden. Inzet van meer contactpersonen die in eigen taal kunnen worden benaderd zou volgens de hulporganisatie een groot verschil maken. De vertegenwoordiger denkt dat het verbeteren van de vaak gebrekkige communicatie tussen MOE-landers en (onder andere) gemeentelijke instanties, scholen, etc. zou veel van de problemen oplossen.

Opmerkingen van de vertegenwoordiger over de aandacht vanuit (onder andere) de gemeente voor MOE-landers:

- “Er wordt veel over problemen rondom MOE-landers gepraat en er worden veel onderzoeken gedaan, maar daar blijft het dan vervolgens bij. Er zijn de laatste tijd veel onderzoeken gedaan naar MOE-landers, maar daar lijkt vervolgens niets uit te komen of niets mee gedaan te worden. Dat is jammer.”
- Er was een driejarig project van de hulporganisatie waarbij een contactpersoon van de hulporganisatie op school meeliep/aanwezig was die als tolk kon functioneren. Dit had een ontzettend positieve uitwerking en hielp bijzonder veel, voornamelijk omdat zo de taalbarrière tussen ouders en docenten overwonnen werd. Hier was echter geen geld meer voor en het project moest worden stopgezet. De scholen geven volgens de vertegenwoordiger aan dat dit is een enorm gemis is. Dit soort projecten zou naar het idee van de hulporganisatie dus juist een grote verbetering kunnen brengen.

- De MOE-lander ouders weten weinig over de precieze regels hier, de wetten, gebruiken, etc. Het zijn de ouders die je moet zien te bereiken, bijvoorbeeld met projecten zoals het project hierboven genoemd. De problemen komen vaak voort uit een gebrekkige communicatie, niet uit onwelwillendheid.

4. Gesprek met basisschool

Dinsdag 5 januari 2016 - Gesprek basisschool

Op dinsdag 5 januari 2016 is er gesproken vertegenwoordigers van een Haagse basisschool. Onderwerp van het gesprek was het onderzoek dat de Jeugdbudsman Den Haag doet naar de positie van Midden- en Oost-Europese (MOE-lander) kinderen. Het onderzoek richt zich op de kinderen waar geen of slechts fragmentarisch zicht op is als gevolg van het feit dat ze niet-geregistreerd zijn (of bijvoorbeeld veel verhuizen). In het gesprek is de vertegenwoordigers naar hun ervaringen met deze groep en problematiek gevraagd. Hieronder volgt een verslag van dit gesprek.

Niet-geregistreerde kinderen

De school heeft een aantal niet-geregistreerde Midden- en Oost-Europese kinderen op school. Daarbij moet wel worden aangegeven dat het om een minderheid van de leerlingen gaat. Op de vraag waarom gezinnen zich niet zouden inschrijven geven de vertegenwoordigers aan dat dit over het algemeen niet helemaal zeker is, maar dat het naar hun idee zou kunnen komen doordat de ouders zwart werk doen, een werkgever dit verbiedt of dat men het ‘uit principe’ niet wil, en dus een bewuste keuze maakt. De vertegenwoordigers geven aan dat in het geval van het bewust niet willen registreren het verblijf meestal van korte duur is.

De vertegenwoordigers geven aan dat het naar hun idee logisch is dat je je niet registreert wanneer je hier net nieuw binnenkomt en “heg noch steg kent”. Het is onrealistisch te verwachten dat iedereen onmiddellijk ‘de weg weet’, alle regels en gebruiken kent en wat er je verwacht wordt wanneer je op een nieuwe plek aankomt waar je de taal niet spreekt.

Op de vraag of er signalen worden ontvangen van kinderen die niet naar school gaan en dus thuiszitten, geven de vertegenwoordigers aan dat ze op de school dit alleen bij kinderen jonger dan 7 jaar zien (omdat ze zich dan pas melden). De verklaring hiervoor is dat in een aantal MOE-landen kinderen pas vanaf 7 jaar leerplichtig zijn en er is dus alleen sprake van onwetendheid hierover, geen ‘bewuste’ keuze om de kinderen niet naar school te laten gaan. (De vertegenwoordigers van de school geven aan dat de leeftijd in sommige landen zeer recent verlaagd is, maar dat ze niet precies weten of deze leeftijd inmiddels in alle MOE-landen hetzelfde is als in Nederland). Het komt ook voor dat men kinderen niet meteen naar school brengen omdat alle papieren rondom de inschrijving in Den Haag niet rond zijn. Men denkt dat dit eerst in orde moet zijn voordat een kind naar school kan, terwijl dit niet het geval is.

De school krijgt geen signalen van kinderen die thuis zitten, maar is hier ook niet naar op zoek en het is dus onwaarschijnlijk dat de school hiervan op de hoogte zou zijn.

Problemen

De vertegenwoordigers geven aan dat het niet geregistreerd zijn allerlei problemen met zich meebrengt, onder andere met verzekeringen rondom zorg. Dit soort problemen heeft onder andere als gevolg dat in sommige gevallen kinderen zorg onthouden wordt. De school springt hier waar mogelijk in.

De vertegenwoordigers merken dat de nieuwkomers vaak simpelweg niet weten waar ze hulp (in dit geval voor hun kinderen) moeten zoeken. Zo is het in Polen gebruikelijk dat veel hulp en voorzieningen hieromheen op school inpendig zijn, zoals een arts, psycholoog, logopedist, etc. Dit is in Nederland dus anders dan ze gewend zijn in Polen. Een veelvoorkomend probleem dat hieruit voortkomt, is dat men moeite heeft met de juiste doorverwijzingen te krijgen: er zijn (vergeleken met wat men in Polen gewend is) veel stappen en stadia te doorlopen voordat je bij de uiteindelijke ‘specialist’ terecht bent. Daarnaast is het zo dat wanneer een huisarts geen doorverwijzing geeft de ouders voor hun gevoel dus tegen een muur aanlopen. Wat de school veel ziet als gevolg van deze verschillen met de gebruikelijke situatie in Polen, is dat men vaak voor zorg (voor de kinderen) naar Polen op en neer gaat.

Het ‘Poolse netwerk’/ de Poolse ‘gemeenschap’

De vertegenwoordigers geven aan dat naar de ervaringen op de school het heersende beeld over een ‘groot Pools netwerk’ (waar de nieuwkomers hulp en informatie zouden kunnen krijgen en dus ‘wegwijs’ zouden kunnen worden gemaakt) niet op die manier bestaat. De nieuwkomers kennen over het algemeen geen grote groepen mensen en de Poolse gemeenschap (die dus al hier is) is niet heel toegankelijk. Zo is de ervaring van de school dat het netwerk van de Poolse ouders in eerste instantie bestaat uit collega’s: als men iemand meeneemt om bijvoorbeeld te tolken bij een gesprek met de school is dat bijna altijd een collega.

De Poolse gemeenschap is naar ervaring van de school dus niet zo hecht als wordt aangenomen. Informatie over onderwijs, zorg, etc. wordt dus niet gedeeld of bereikt de net arriverende nieuwkomers in ieder geval niet via een groot netwerk dat direct toegankelijk is.

‘Gezag’ en toezicht

In het verlengde van de vraag over het ‘niet naar school’ gaan geven de vertegenwoordigers aan dat er weinig zicht is op het ‘gezag’ over de kinderen, wie “het gezag over de kinderen heeft”. Het is vaak niet bekend hoe de samenstelling van een gezin is: zijn beide ouders in beeld, gaat het om alleenstaande vader of moeder, zijn het vrienden of familie die voor de kinderen zorgen, etc. De school heeft hier vaak geen enkel zicht op en heeft dus ook geen idee hoe het toezicht en de ondersteuning thuis is.

In het verlengde hiervan liggen problemen rondom de prestaties van leerlingen. Als veelvoorkomend voorbeeld hiervan geven de vertegenwoordigers aan dat ze regelmatig zien dat een veelbelovende leerling de basisschool verlaat, maar al snel op de middelbare school ‘afglijdt’ en totaal lijkt te ontsporen. De vertegenwoordigers geven aan dat bij dit soort gevallen de thuissituatie een grote rol kan spelen en dat bij structurele afwezigheid van de ouders door hun lange werkdagen het toezicht op de jongeren dus tekort kan schieten. Het beeld dat de vertegenwoordigers krijgen is dat er vanaf een bepaalde leeftijd een grote mate van zelfstandigheid wordt verwacht van Midden- en Oost-Europese kinderen/jongeren. Vanaf deze bepaalde leeftijd worden ze geacht voor een groot deel voor zichzelf te kunnen zorgen en neemt het toezicht dus (abrupt) af. In dit soort situaties zal een leerling naar de mening van de vertegenwoordigers makkelijker (en eerder) afglijden naar probleemgedrag.

Eén van deze ‘leeftijdsgrenzen’ is 7 jaar: de vertegenwoordigers geven aan dat 7 jaar een soort ‘magische grens’ lijkt te zijn waarna de kinderen opeens op broertjes en zusjes moeten passen en meer voor zichzelf moeten zorgen.

Angst voor instanties

Naar ervaring van de school is er veel angst voor instellingen als ‘veilig thuis’ en het CJG die naar het idee van de ouders de kinderen (mogelijk) komen weghalen. Er wordt dus niet snel om hulp gevraagd wegens deze angst en in sommige gevallen vertrekt men simpelweg uit Den Haag om zo deze instanties te ontlopen.

Verblijf

De vertegenwoordigers geven aan dat naar hun ervaring de grote meerderheid van de Midden- en Oost-Europese families die ze zien in Nederland blijft. Zeker wanneer er kinderen ‘in het spel zijn’ gaat men na een aantal jaar in Nederland te zijn geweest niet meer terug. Een belangrijke noot hierbij is wel dat Midden- en Oost-Europa dichtbij is, zowel mentaal als fysiek. Men gaat veel op en neer naar het land van herkomst en blijft sterk verbonden met het land van herkomst.

Samenstelling van de leerlingen (MOE) op de school

De vertegenwoordigers geven aan dat er in relatief korte tijd een grote aanwas van Midden- en Oost-Europese kinderen is geweest op de school. De in- en uitloop is ook nog steeds vrij hoog en loopt het hele jaar door. Het totale aantal is inmiddels (ondanks de grote ‘doorstroom’) redelijk constant.

Zoals eerder genoemd is de meerderheid van de Midden- en Oost-Europese leerlingen op de school Pools. Er zijn ook kinderen afkomstig uit andere Midden- of Oost-Europese landen, zoals Hongarije, Bulgarije en Roemenië. Hierbij geven de vertegenwoordigers aan dat de Roemenen van “een andere categorie” zijn dan Polen en Bulgaren (en eigenlijk alle andere Midden- en Oost-Europese nieuwkomers die de school ziet). Dit is vooral te zien aan het ‘niveau’ van de Roemenen: ze hebben vaak een slechtere opleiding, slechter werk, hebben meer moeite met taal (en zijn soms analfabeet). De communicatie met deze groep verloopt dus erg moeizaam. “Echt contact is moeilijk, ook omdat men vaak maar kort blijft.”

Men komt dus over het algemeen aan met een grotere achterstand dan andere nieuwkomers. Het betreft daarnaast volgens de vertegenwoordigers de ‘sociale onderlaag’ in Roemenië (ook Roma). Zoals gezegd is het verblijf vaak kort en verplaatst men zich dus veel. Waar de families dan vervolgens heengaan is totaal niet duidelijk. Deze factoren maken de groep erg diffuus en maken het actief zicht houden op de groep erg moeilijk, zo niet onmogelijk.

Ontwikkeling

Wat betreft de ontwikkeling van de Midden- en Oost-Europese nieuwkomers geven de vertegenwoordigers aan dat voor zover zij het kunnen zien het met de ontwikkeling van de kinderen over het algemeen zeer goed gaat. De kinderen en jongeren leren vrij snel Nederlands, doen het al snel na aankomst goed op school en ‘burgeren gemakkelijk in’.

De volwassen Midden- en Oost-Europeanen lijken het wat betreft ontwikkeling wat minder goed te doen. De School ziet niet echt ‘vernederlandsing’ bij de ouders zoals dat wel bij de kinderen te zien is. De vertegenwoordigers geven aan dat men vaak ook in het soort werk (bijvoorbeeld in kassen) blijft hangen waar niet veel ruimte is voor verbetering of groei. Dit is uiteraard nog meer het geval bij niet-geregistreerden.

Gewichtenregeling

De vertegenwoordigers geven aan dat de huidige gewichtenregeling tot een grote financiële aderlating heeft geleid. De school mist (ten opzichte van de voormalige 'criteria') 28% inkomsten uit de gewichtenregeling, terwijl de problemen en de noodzaak "verdubbeld zijn". De vertegenwoordigers geven aan dat etniciteit als factor in de bepaling van het 'gewicht' is weggehaald. De bedoeling hiervan was stigmatisering te voorkomen en om de verdeling eerlijker te maken, maar het tegenovergestelde is het geval. Zo zijn er wezenlijke verschillen tussen het niveau van het onderwijs in de verschillende Midden- en Oost-Europese landen. Er wordt hier volgens de vertegenwoordigers van de school niet goed genoeg rekening mee gehouden in de huidige gewichtenregeling. Daarnaast is de verdeling vele malen ingewikkelder geworden wegens het voor de ouders ingewikkelde formulier. De vertegenwoordigers geven aan dat de huidige formulieren (verkrijgbaar in veel verschillende talen) niet overeen lijken te komen in de verschillende talen, waardoor de school niet met zekerheid tegen de ouders kan zeggen wat ze precies invullen en de ouders dus niet voldoende kunnen helpen met het invullen van het formulier. Hierdoor lijken sommige ouders 'maar iets in te vullen' en krijgen hun kinderen zo een gewicht toegekend dat niet overeenkomt met hun werkelijke niveau.

De vertegenwoordigers geven aan dat er een aantal dingen georganiseerd werd voor de ouders van Midden- en Oost-Europese kinderen. Deze dingen kunnen een wezenlijk verschil maken. Een voorbeeld hiervan was een zaterdagsschool, waar onder andere de ouders Nederlandse les konden krijgen. Aan deze optie zijn ontzettend veel voordelen verbonden, met name wegens de werktijden van de Midden- Oost-Europeanen. Ook het 's avonds kunnen organiseren van bijeenkomsten e.d. voor ouders zou uitkomst bieden voor veel (praktische) problemen rondom de communicatie met ouders. "Dit soort opties zou heel welkom zijn en echt een verschil kunnen maken," maar zijn dus niet meer mogelijk wegens het teruglopen van de financiële middelen.

Potentiële oplossingen

Op de vraag wat voor maatregelen er getroffen zouden moeten worden om deze problemen op te lossen geven de vertegenwoordigers een aantal suggesties:

Maatwerk

De vertegenwoordigers geven aan dat er naar hun idee 'maatgesprekken' met ouders gevoerd moeten worden om een passende oplossing te vinden. Ieder geval is namelijk net wat anders, wat telkens om een specifieke oplossing vraagt. Het is niet mogelijk om een 'standaardoplossing' voor iedereen te creëren. Om dit soort maatgesprekken effectief te kunnen voeren zouden er mensen uit de eigen gemeenschap als vertrouwenspersoon bij moeten zijn, anders zal een dergelijk gesprek erg moeilijk worden volgens de vertegenwoordigers. Dit zou dan bijvoorbeeld een hulporganisatie kunnen doen, zoals tijdens een inmiddels (wegens stopzetten van subsidies) gestopt project gebeurde.

Dit soort maatgesprekken voert de school nu op eigen initiatief, maar dit zou eigenlijk stedelijk of regionaal georganiseerd moeten worden. Kortom, er zou een steunpunt met kennis en overzicht moeten zijn. Bij dit 'centrale steunpunt' zouden ook bevoegdheden (en daarmee verantwoordelijkheid) moeten liggen. De vertegenwoordigers geven aan dat als scholen hierin een sleutelrol moeten spelen hier wel bekostiging voor zal moeten zijn.

NB. De vertegenwoordigers geven aan dat deze problematiek zich op precies dezelfde wijze heeft voorgedaan met eerdere immigrantengroepen en spreken hun frustratie uit dat eerder opgezette projecten e.d. weer stopgezet zijn. Hierdoor zijn alle ervaringen en alle kennis ‘verloren gegaan’ en lopen de huidige nieuwkomers tegen exact dezelfde problemen aan waar men nu dus weer opnieuw oplossingen voor aan het zoeken is.

5. Gesprek met vertegenwoordiger politie (eenheid Den Haag)

Vrijdag 26 februari 2016 - Gesprek met vertegenwoordiger van de politie (eenheid Den Haag)

Op maandag 29 februari 2016 is er gesproken met een vertegenwoordiger van de politie (eenheid Den Haag). Onderwerp van het gesprek was het onderzoek dat de Jeugdbondsman Den Haag doet naar de positie van Midden- en Oost-Europese (MOE-lander) kinderen. Het onderzoek richt zich op de kinderen waar geen of slechts fragmentarisch zicht op is als gevolg van het feit dat ze niet-geregistreerd zijn (of bijvoorbeeld veel verhuizen). In het gesprek is de vertegenwoordiger naar zijn ervaringen met deze groep en problematiek gevraagd. Hieronder volgt een verslag van dit gesprek.

Allereerst geeft de vertegenwoordiger van de politie (eenheid Den Haag) aan dat het wat betreft de omvang van de groep niet-geregistreerde Midden- en Oost-Europese kinderen naar zijn ervaring om een kleine groep gaat. Zo spreekt hij van een ‘kwalitatief probleem’ en niet van een ‘kwantitatief probleem’. Volgens de vertegenwoordiger zit hier direct ook het probleem wat betreft de aanpak: omdat het om een relatief klein probleem gaat heeft het onderwerp tot nu toe te weinig aandacht gegenereerd om de weg vrij te maken voor een specifiek beleid (of een aanpassing van beleid) en financiële middelen om het probleem structureel aan te pakken.

Daarnaast geeft de vertegenwoordiger aan dat het (nationale) beleid/systeem van de arbeidsmigratie in Nederland is gericht op een kort verblijf en migranten dan ook ontmoedigt zich te registreren. De verwachting (en bedoeling) is immers dat men voor korte tijd blijft en vervolgens weer naar het land van herkomst terugkeert. De vertegenwoordiger is van mening dat dit beleid/systeem dan ook gericht is op economisch profijt en daardoor ‘sociale nadelen’ heeft. Deze ‘sociale nadelen’ worden ook als zodanig beschouwd, maar lijken volgens de vertegenwoordiger niet op te wegen tegen de economische voordelen van de constructie: er wordt immers niets veranderd, ‘Nederland heeft geen economisch belang bij registratie’. De vertegenwoordiger is dan ook van mening dat een wijziging van het beleid noodzakelijk is om de problematiek effectief aan te pakken omdat het huidige beleid het probleem niet alleen in stand houdt maar er ook (mede) de oorzaak van is.

De vertegenwoordiger geeft aan dat in de huidige situatie een arbeidsmigrant (indirect) wordt ontmoedigd zich te registreren. Op deze manier bouwt deze groep geen woon- en sociale rechten op, waardoor bij verlies van werk men zonder inkomen en zonder woning komt te zitten. De opzet hiervan is dat men dan terug naar het land van herkomst gaat omdat er hier

geen perspectief meer is. In werkelijkheid gaat men echter niet terug en is men vatbaar voor uitbuiting of wordt dakloos. De vertegenwoordiger spreekt zijn zorgen uit over de kinderen/jongeren van Midden- en Oost-Europese afkomst die in Nederland aankomen en moeite hebben zich in een nieuwe omgeving met een nieuwe taal te vestigen en te 'aarden'. Een deel van deze groep jongeren maakt geen opleiding af en het toekomstperspectief van deze groep is dan ook ronduit slecht.

Mogelijke oplossingen

Zoals eerder aangegeven door de vertegenwoordiger is hij van mening dat het beleid/systeem eerst structureel zal moeten veranderen om een vruchtbare aanpak te kunnen hanteren. In het kader van specifieke problematiek, zoals uitbuiting door huisjesmelkers, geeft de vertegenwoordiger aan dat het oplossen van de 'problemen' rondom registratie dit soort problematiek vanzelf sterk zal verminderen omdat men dan buiten het grijze/zwarte circuit kan opereren.

Daarnaast geeft de vertegenwoordiger aan dat in het geval van problemen rondom Roma (kinderen) er veel actiever moet worden geregistreerd en, indien nodig, geïdentificeerd (vaststellen van identiteit). Door de slechte registratie/identificatie en de daardoor gebrekkige aanpak van deze problematiek wordt het probleem volgens de vertegenwoordiger verschoven in plaats van aangepakt. Zo kunnen bijvoorbeeld criminelen binnen de doelgroep vrijwel ongestoord hun gang gaan en lopen ze weinig risico gepakt te worden.

Naar ervaring van de vertegenwoordiger is er een 'er gebeurt toch niets mee-houding' te bespeuren ten opzichte van de problematiek rondom niet-geregistreerde Midden- en Oost-Europeanen en Roma. Ook bij de politie en bij de wijkagenten (die overigens volgens de vertegenwoordiger slechts incidenteel niet-geregistreerden tegenkomen) is deze houding aanwezig: 'er wordt toch niets mee gedaan, dus waarom zou ik er veel tijd in steken die ik aan nuttiger dingen kan besteden?' Zo lang er niet een structurele verandering in het beleid/systeem komt heeft het naar de mening van de vertegenwoordiger ook weinig zin om het probleem 'onderaan op te pakken' omdat dit 'dweilen met de kraan open' is.

De vertegenwoordiger is ook van mening dat inburgering, het volgen taalcursussen en algehele 'participatie' veel actiever zou moeten worden gestimuleerd ten aanzien van de Midden- en Oost-Europese migranten. Er is hier door de 'economische focus' te weinig aandacht voor naar zijn idee. Er zou ook pro-actiever moeten worden opgetreden door onder andere scholen bij problemen rondom Midden- en Oost-Europese kinderen. Zo geeft de vertegenwoordiger aan dat wanneer een kind niet naar school gaat er "niet gebeurt wat er zou moeten gebeuren" (bijvoorbeeld wanneer de ouders plotseling vertrekken, zoals soms voorkomt bij Roma families). Er wordt in dit soort gevallen naar zijn mening te weinig gebruik gemaakt van de mogelijkheden om deze families te 'bereiken' en om de ouders te 'triggeren' hun kinderen naar school te brengen.

Tot slot voorziet de vertegenwoordiger een vergroting van het probleem. Zo spreekt hij zijn zorgen uit over het ontstaan van een grote groep 'EU-wezen' die door dit 'systeem' wordt

gecreëerd. De vertegenwoordiger is van mening dat de kleine groep waar het over gaat wel in beeld gebracht kan worden, maar dat daar fundamentele beleidswijzigingen (gericht op het structureel registreren van alle vreemdelingen) voor nodig zijn. Dit soort beleid is niet populair door de genoemde economische belangen en ook door gevoeligheden rondom privacy bij dit soort maatregelen. Hier ligt volgens de vertegenwoordiger echter wel de oplossing.

6. Gesprek met Jeugdbescherming West (Crisis Interventie Team)

Vrijdag 26 februari 2016 - Gesprek met vertegenwoordiger van Jeugdbescherming West (Crisis Interventie Team CIT)

Op vrijdag 26 februari 2016 is er gesproken met een vertegenwoordiger van Jeugdbescherming West. Onderwerp van het gesprek was het onderzoek dat de Jeugdbondsman Den Haag doet naar de positie van Midden- en Oost-Europese (MOE-lander) kinderen. Het onderzoek richt zich op de kinderen waar geen of slechts fragmentarisch zicht op is als gevolg van het feit dat ze niet-geregistreerd zijn (of bijvoorbeeld veel verhuizen). In het gesprek is de vertegenwoordiger naar zijn ervaringen met deze groep en problematiek gevraagd. Hieronder volgt een verslag van dit gesprek.

Niet-geregistreerden

De vertegenwoordiger geeft aan dat bij zo'n 10% van de kinderen (van de grofweg 1000 per jaar) die het CIT ziet niet via het GBA (BRP) of een BSN aan de regio Haaglanden te koppelen is. Deels komt men uit andere regio's in Nederland en is men in Haaglanden in crisis geraakt, deels verblijft men hier maar is de inschrijving (nog) niet geregeld, deels is men in Nederland geheel niet geregistreerd, deels is men illegaal in Nederland en/of stateloos. Van deze 100 kinderen is een deel Midden- of Oost-Europees (een nadere specificatie kan de vertegenwoordiger niet geven). Naar ervaring van de vertegenwoordiger gaat het maar bij een heel klein percentage om 'moedwillig' niet-geregistreerden bij alle gevallen die hij tegenkomt.

Midden- en Oost-Europeanen en Roma

De vertegenwoordiger geeft aan dat er een groot verschil is tussen 'MOE-landers' en 'Roma' uit Midden- en Oost-Europa en dat ook de problematiek enorm verschilt.

MOE-landers

Van alle niet-geregistreerde MOE-landers die de vertegenwoordiger tegenkomt is de overgrote meerderheid Pools. Hij komt met het CIT weinig andere nationaliteiten uit Midden- en Oost-Europa tegen. Een van de meest voorkomende problemen rondom Poolse kinderen die de vertegenwoordiger aangeeft tegen te komen is dat deze kinderen vaak 'heen en weer gesleept worden'. Deze situatie ontstaat bijvoorbeeld omdat kinderen hun ouders 'achterna

reizen' nadat de ouders eerst werk en woning geregeld hebben. De kinderen blijven totdat dit geregeld is meestal achter bij familie in Polen. Wanneer ze 'overkomen' zitten ze plotseling in een vreemde omgeving waar ze de taal niet spreken en waar ze zich niet thuis voelen. Soms worden kinderen dan na verloop van tijd weer teruggestuurd naar het land van herkomst omdat ze hier niet goed 'aarden'.

Een andere oorzaak van het ontstaan van deze situaties die de vertegenwoordiger vaak ziet is dat er veel binnen Nederland moet worden verhuisd als gevolg van het werk van de ouders (dat bijvoorbeeld seizoensgebonden is). Dit heeft als gevolg dat de kinderen voor korte periodes op veel verschillende scholen zitten. De vertegenwoordiger geeft aan dat naar zijn ervaring kinderen van Midden- en Oost-Europeanen praktisch altijd naar school gaan, ongeacht de thuis- of werksituatie van de ouders. Naar zijn ervaring vindt men onder de Midden- en Oost-Europese nieuwkomers school voor de kinderen erg belangrijk.

Roma

De vertegenwoordiger geeft aan dat de groep 'kinderen met een Roma-achtergrond' de meest zorgwekkende is die hij tegenkomt. Het CIT komt ongedocumenteerde kinderen tegen die in een crimineel netwerk worden ingezet. (De vertegenwoordiger geeft aan dat het CIT door de afzondering van de kinderen van de maatschappij eigenlijk de enige instantie is naast de politie die deze kinderen ziet.)

De vertegenwoordiger geeft allereerst aan dat er een onderscheid gemaakt dient te worden tussen 'rondtrekkende' Roma (de criminele bendes) en de 'vast-wonende' Roma. De 'vast-wonende' groep is weer een afzonderlijke groep vergeleken met de 'rondtrekkende' Roma met hun eigen problematiek. De vertegenwoordiger geeft aan dat een groot probleem bij beide groepen is dat er 'niemand direct verantwoordelijk is (en blijft): ze trekken van gemeente naar gemeente'.

De vertegenwoordiger vertelt dat het CIT heeft een afspraak met de politie dat wanneer de politie een minderjarig ongedocumenteerd (Roma) kind heeft opgepakt (na bijvoorbeeld winkeldiefstal) het kind aan het CIT wordt 'overgedragen'. De vertegenwoordiger geeft aan dat de politie niet veel kan met dit soort kinderen omdat een kind onder de 12 jaar niet kan worden vervolgd en dus snel heengezonden moet worden. Daarnaast kunnen de kinderen vaak niet worden geïdentificeerd en is het over het algemeen niet duidelijk of de persoon die het kind komt halen een ouder of voogd van het kind is. Omdat het de politie bijzonder veel tijd en moeite kost met een (waarschijnlijk) zeer beperkt resultaat, kan en doet de politie in de praktijk hier naar ervaring van de vertegenwoordiger weinig mee. Ook worden deze kinderen lang niet altijd opgepakt door de politie omdat ze zéér goed en professioneel getraind zijn in het niet ontdekt worden en uit handen van de politie blijven.

Criminele bendes en mensenhandel

De vertegenwoordiger geeft aan dat er criminele (Roma) bendes door Europa trekken die op grote schaal (Roma) kinderen inzetten voor hun criminele activiteiten. Deze bendes zijn zeer mobiel en verplaatsen zich met grote regelmaat, bijvoorbeeld wanneer er op een plek tegen de bendes wordt opgetreden: wanneer de druk ergens wordt opgevoerd verkast de bende naar een rustiger plek waar ze (nog) niet op de radar zijn.

De vertegenwoordiger geeft aan dat de kinderen die door deze bendes worden ingezet vaak letterlijk zijn gekocht door de bendes. Er is dus sprake van georganiseerde mensenhandel. De vertegenwoordiger geeft aan dat er een strakke ‘rolverdeling’ is voor kinderen in deze bendes. Voor jonge kinderen is dit bedelen, vanaf een jaar of 10 worden kinderen meestal ingezet voor diefstal. Ook worden jongeren regelmatig ingezet in de prostitutie. De vertegenwoordiger geeft aan dat hij gehoord heeft dat kinderen zo’n 20.000 euro waard zijn wanneer de bendes ze ‘kopen’ en dat een kind zo’n 140.000 euro per jaar opbrengt voor een bende. Er is dus een lucratieve handel in deze kinderen, veelal in de ‘thuislanden’ in Oost-Europa.

De vertegenwoordiger geeft aan dat wanneer het CIT Roma kinderen tegenkomt of krijgt ‘overgedragen’ van de politie, ze deze kinderen proberen te identificeren (identiteit vaststellen) en pas te laten gaan als er duidelijkheid over het kind is. In de praktijk betekent dit dat de kinderen in een gesloten jeugdzorg instelling moet worden ondergebracht, omdat de kinderen bij de eerste gelegenheid uit een open instelling ‘ontsnappen’ en weer verdwijnen. Een kind kan echter niet zonder duidelijke en goede reden in een gesloten instelling worden geplaatst, dus zijn de opties en mogelijkheden beperkt.

De vertegenwoordiger geeft aan dat hij het idee heeft dat door dichter op deze kinderen te zitten het effect heeft dat er minder Roma kinderen in Den Haag worden ingezet door de criminele bendes en dat deze aanpak dus effect heeft. Dit zou echter ook kunnen doordat de politie het CIT niet meer of minder inschakelt bij deze gevallen of dat ze simpelweg niet ‘gepakt’ worden. Daarnaast leert de ervaring dat er sprake kan zijn van een waterbedeffect wanneer er op één punt ‘druk’ wordt uitgeoefend, zoals eerder ook is genoemd.

Omdat er over de precieze omvang en aard van dit probleem weinig harde data beschikbaar is, is de vertegenwoordiger van mening dat er onderzoek naar deze criminele bendes en de mensenhandel gedaan zou moeten worden.

Potentiële oplossingen

Roma

De vertegenwoordiger geeft aan dat de beschreven groep Roma kinderen (die wordt ingezet door criminele bendes) de meest zorgwekkende groep is die hij tegenkomt. Hij stelt dat er sprake is van structurele en grove schendingen van kinderrechten: zo ongeveer elk recht dat een kind heeft volgens het Verdrag voor de Rechten van het Kind wordt geschonden bij deze groep kinderen.

Wat betreft de aantallen geeft de vertegenwoordiger aan dat hij weinig van deze kinderen tegenkomt, maar zoals eerder genoemd zegt dit weinig over het daadwerkelijke aantal omdat het zicht zeer beperkt is, mede door het feit dat deze netwerken zo mobiel zijn en zich onder de radar bevinden.

De vertegenwoordiger geeft aan dat het aanpakken van dit probleem erg moeilijk is en veel energie kost, omdat men het alleen kleinschalig tegenkomt (bijvoorbeeld in de vorm van een minderjarige winkeldief). Wanneer dit echt aangepakt moet worden is een grootschalige opzet

noodzakelijk en moet er sprake zijn van een Europese aanpak, omdat al snel een waterbedeffect optreedt wanneer een stad (of land) op eigen initiatief een 'strengere' aanpak inzet: men vermijdt deze stad (of dit land) dan simpelweg voor enige tijd en wijkt uit naar een andere streek. Een aanpak zal daarnaast heel breed opgezet moeten worden en zal 'van lange adem' moeten zijn. Het kan ook erg moeilijk zijn om de aanpak lang vol te houden aangezien het meten van succes lastig zal zijn en het succes waarschijnlijk af te leiden is van het 'niet meer tegenkomen' van het probleem.

Daarnaast geeft de vertegenwoordiger aan dat er veel (internationale) instanties tegelijk (o.a. politie en justitie) zullen moeten worden ingeschakeld en moet er sprake zijn van een breed gedragen aanpak. Er zal iemand moeten worden aangewezen om de ketenaanpak te coördineren. Den Haag is hierin een belangrijke locatie in Nederland, omdat er naar ervaring van de vertegenwoordiger de criminele bendes menen hier 'veel te kunnen halen'.

Midden- en Oost-Europeanen

De vertegenwoordiger geeft aan dat het belangrijkste aspect rondom het aanpakken van de problematiek rondom Midden en Oost-Europese nieuwkomers vertrouwen is. Een van de voornaamste problemen die de vertegenwoordiger tegenkomt is dat men een groot wantrouwen tegenover 'de overheid' koestert. Daarnaast is het in de Midden- en Oost-Europese cultuur niet gebruikelijk om snel naar buiten te treden met problemen: 'men loopt niet graag met problemen te koop'. Dit wantrouwen en de neiging om niet snel om hulp te vragen maakt dat problemen vaak pas laat worden 'ontdekt' en kunnen worden aangepakt. Om dit patroon te doorbreken zijn volgens de vertegenwoordiger (hulp)organisaties uit de doelgroep zelf van essentieel belang om vertrouwen te wekken en mensen over te halen dat er wat te winnen valt bij registratie en het vragen om hulp bij (gemeentelijke) instanties. Zo geeft de vertegenwoordiger aan dat de doelgroep over het algemeen nooit uit zichzelf zal aankloppen om hulp bij een gemeentelijke instantie als bijvoorbeeld het CJG: men moet worden overgehaald door een vertrouwenspersoon.

De vertegenwoordiger geeft aan dat wellicht het consultatiebureau een geschikte plek is om wat aan dit vertrouwensprobleem en argwaan jegens overheden te doen. Dit is immers vaak de eerste plek waar men in aanraking komt met een 'gemeentelijke instantie'. Er zal in ieder geval bij CJG's e.d. medewerkers moeten werken en beschikbaar moeten zijn die Midden- en Oost-Europese talen spreken, of een hulporganisatie zal als tussenpersoon moeten fungeren om de doelgroep effectief te bereiken en ervan te kunnen overtuigen dat men niets te vrezen heeft van de overheid. Deze 'omslag' in de gedachtegang bij de doelgroep is nodig om 'aan de voorkant te kunnen ingrijpen'. Omdat de situatie ernstig geëscaleerd moet zijn voordat men om hulp 'durft' te vragen zijn de problemen vaak zeer ernstig wanneer de hulp op gang komt. De vertegenwoordiger geeft aan dat wanneer er aan de voorkant kan worden ingegrepen veel problemen kunnen worden voorkomen. Om dit te kunnen doen is dus vertrouwen nodig.

De vertegenwoordiger sluit af met de constatering dat de verwachting tegenwoordig is dat men zelfredzaam is en uit zichzelf om hulp vraagt zonder al te veel 'bemoeizucht en dwang' vanuit de overheid. Bij deze doelgroep is enige bemoeizucht volgens de vertegenwoordiger

wellicht wel nodig om grotere (en ontwrichtende) problemen te voorkomen. “Wanneer dit niet gebeurt, zal je de groep pas zien wanneer het de problemen vergevorderd zijn.”

Colofon

Uitgever:

Bert van Alphen
Jeugdbudsmansman Den Haag
Sint Jacobstraat 125
2512 AN
Den Haag
070 – 752 82 00
www.jeugdbudsmansmandenhaag.nl

Tekst en onderzoek:

Sjoerd de Vries Lentsch
(Onderzoeker Gemeentelijke
ombudsmansman Den Haag)

Advisering onderzoek:

Gert Kortenbach
(Onderzoeker Gemeentelijke
ombudsmansman Den Haag)

Datum uitgave:

Juni 2016

Jeugdbudsmansman
Den Haag